

J A A N P E R T

DRAAMASTUUDIO

1920 – 1930

J A A N P E R T

DRAAMASTUUDIO

1920 — 1930

DRAAMASTUUDIO KIRJASTUS

792.(09)E1

D75

37777877

792.(09)E1

D75

MIM Inv. nr. LIIK

NOORELE TEATRILE

*Tulite ajal, mil eesriie tõusis meil Lõunas ja Idas —
enese käevarre jõul rahvusest sigines riik.*

*Tulite rahutu vaimuga — päevaseist muredest üle,
kuue all pakitsev rind hellitas lootusi teel.*

*Kutsetest heitlevam-ekslevam, kunstidest elule lähim
valis teid rahvast ja tõi väarikalt rahvale taas.*

*Eneseteostust jagades hingestet sõnas ning kujus,
sihtidest kehastis sai vendluse ühisel töö.*

*Aastaid nüüd kümme ses otsingus põgusalt veerenud mööda,
mitmete heitluste käes osi on vahetand aeg:*

*enesesalgamist, ahastust, naeru ja sageli trotsi,
kahtlus ja pettumus siin, sääl juba loomiserõõm.*

*Palju on muutunud ajas ja palju te eneste keskel —
mitmed te vendadest viind kaasa ju varane surm.*

*Aga siin edasi tunglevad nendegi pärandet aated,
kuigi me vahele käib eesriie, teisal ehk muld.*

*Noorust ei kohuta raskus, kui tahtest lööb lõkkele julgus,
kanda rahutustuld — selles on vääravam jõud.*

*Hamleti kahtlusist jaatav pool hommegi omagem — olla,
elu neid edasi viib, kellel on julgete verd.*

Tallinn, 31. I. 31.

JOHANNES SCHÜTZ

Kübemeketest kanduvad kokku mäed. Üksiknähetest koostub elu. Neist põimub ajalugu. Ja samuti kübemetest, piasiasjadest ning üksiknähetest koostub kogu rahva kultuurlooming.

Draamastuudio antud silmapilgul on võib olla ainult osakene, võrrelduna meie üldises kultuurloomingus. Võib olla ka ta senine tegevus kokku moodustab vaid tolmukübemekese meie kultuurajaloos. Ent ka sellisena, mis ta on ja mis ta seni suutnud, ei saa temast mööduda vaikides.

DRAAMASTUUDIO EELAEG

Märtsi revolutsioon (1917 a.) avastas tegevusvabaduse. Ka noorsugu, eriti koolinoorsugu, neil ajal tundis kutsutuna tegutsema. Tallinna ärksam koolinoorsugu koondus õpilasühingusse „Noorte Ühendus.“ Viimane tegutses küll eestkätt ilukirjanduse alal, kuid hiljem ta tegevus laienes ka lavakunstile. Noorte Ühenduse algus ulatub tagasi tsariaega, mil oldi sunnitud tegutsema põranda all. Põranda all jätkus selle tegevus ka okupatsiooni ajal, mil harrastati nii kirjandust kui lavakunsti. Näiteks prooviti salaja Paldiski maanteel kirjanik-Raudseppade kodu heinaküünis A. Kitzbergi „Libahunti“, mis ka kanti ette veidi hiljem „Valvaja“ ruumes. Selle aktiivsemate tegelastena olgu loetletud: Richard Janno, Ernst Raudsepp, Kustav Kahu, Jaan Pert, prl. Anniko, kunstnik Veeber-Kanto, Red Morn (prl. F. Dreverk) j. t. Noorte Ühendus likvideerub 1919 aastal, sest seniseid kandvaid liikmeid lahkus Tallinnast keskkooli lõpetades. Noorte Ühenduse kõrval aga oli juba alustanud tegevust uus koolinoorsoo lavakunstilliste huvidega koondis: „Dramaatiline Ring“, kantuna osalt esimese liikmete poolt. Noorte Ühenduse likvideerudes sellest pea kõik draama alal tegutsejad tulid üle viimasesse. Selle poolt lavastati 1919 aasta kestel rida teoseid: Pakkala — „Parvepoisid“, O. Lutsu — „Paunvere“, A. Kitzbergi — „Kosjasõit“, R. Janno — „Taevaredel“, ja vähemaid teoseid Estonia ning Draamateatri näitejuhtide juhatusel, või siis omal käel.

1920 aasta sügisel lavategelane Paul Sepp opterus Venemaalt kodumaale. Soovides jätkata siin lavatööd, kuulutab ta 1920 aasta sügisel ajalehis, et avab teatri-studio. Ei jäänud siis need uudsuslikud kuulutused tähelepanematuiks Dramaatilises Ringis, sest stuudio nimetus kui säärane esineb siin esikord meie lavakunsti. Kuigi Dramaatilisel Ringil olid valmis algavaks hooajaks laialdased kavad: oma näitejuhid, üldjuht, lektorid j.n.e., siiski selle kandvaid tegelasi: Leo Kalmet, Adele Roman, Felix Moor, Ilmar Nerep, Jaan Maddisson j. t. koos otsustasid tulla siia üle, et täiendada endid teoreetiliselt ja lavapraktiliselt vilunud juhi all. Loetletutega koos leiame esimeste studistide seas Karl Otto, Otto Aloe, Rudolf Engelbergi ja Richard Kuljuse. Otto Aloe tuli üle siia kõike kunste taotlevast ühingust „Vikerla“. Rudolf Engelberg siirdus siia Tartust. Esimene ametlik kokkutulek oli 11. oktoobril 1920 a. Ja siit tulebki alata „Draamastuudio“ tegevuse ning arengu jälgimist.

Kõneldavad kaks koolinoorsoo organisatsiooni on otseseiks eelastmeiks Draamastuudiole, sest mõlema kandvaid tegelasi on samad, ja neis viimase juhtivaid tegelasi otsisid endile eneseavalduse teid. Seega — lavakunstist huvitatud noortel oli seljataga organisatsiooniline minevik — ja tehtud töödk. Puudus lavakunsti alal tugev juht. P. Sepas seda nähti. Ja noored koondusid otsekohe selie ümber. Kuid varsti olid nad küllalt küpsed, et asuda jälle endi organisatsioonilise terviku kandjaks.

DRAAMASTUUDIO PAUL SEPA ISIKLIKU STUUDIONA.

Ajalehis ilmunud kuulutusile tuli kokku mõnikümmend noort lavahuvilist. Nende esimene kokkutulek 11. okt. 1920 a. märgib Draamastuudio õppetegevuse alguse „Draama studio“ nime all. Paul Sepp siin on peaaegu ainuke õppejõud. Ta hoiab täis indu koos õpilasi ja vaimustab neid tööle. Ainelist külge täiel määral juhivad ja kannavad õpilased ise kollektiivselt.

Draamastuudio äratas pea laialdast tähelepanu. Juba esimese poolaasta kestes võttis osa selle praktilisist ja teoreetilisist harjutusist 51 õpilast. On raske reprodutseerida seda nooruslikult ideelist ja naiivsuseeni vaimustuses veedetavat elu, mida elati esimestel aegadel studios. Alati algelisemate lavamõistetega tutvumisega. Teoretiseeriti kunstist. Improviseeriti. Ja nii möödus aeg.

Nagu tähendatud, Paul Sepa kaudu stuudio mõiste esmakordselt kandub meie lavakunsti, aga samuti ka improvisatsioon. Paul Sepp on andunud täiuslikult stuudio tööle. Ta jutlustab, manitseb, julgustab ja vaimustab edasi õpilasi.

PAUL SEPP

Draamastuudio asutaja ja praegune kunstiline juht.

Ta tähtsamaid lavastusi: „Kilk koldel“, „Tontide sonaat“, „Kuningas Ödipus“, „Antigone“, „Kuninga habemeajaja“, „Mäng surmast ja armastnsest“, „liri roos“.

Siin moodustus kuidagi teatrikunstis õigeusklike koondis. Elati üksmeeles ja — vaimus. Improviseeriti tummstseene, näit. „Taskuvarast“; või siis dialoogidega, nagu seda oli „Surmakross“ jne. Töö innukus oli niivõrd suur, et läbematult sooviti näha selle resultaate, milleks kasutati iga vaba hetke nii kehaliseks kui vaimliseks treeninguks. Tundide vaheaegadel võis näha Felix Moori žongleerimas ja vehklemas Arlekiinina, mõni stuudio preili tegi hüpeldes piruette; Karl Otto liikus teiste seas laiades madruse pükstes nukelisena, ta kõrval aga jälle Fritz Põldroos kõhetu poisikesena seminaristi pluusis, vaidluses teatri küsimuste üle, kellele sekundeeris tasakaalustunud rahuga Niglas Hindo (kes hiljem teatrikunsti vahetas usu-teaduse vastu). Oppetunnid kestsid igal päeval kella 5—11 peale lõunat.

Kuna õpilastele osutus ülejõukäivaks kanda stuudio tegevust aineliselt elujõulisena, suudeti hoida töö juures õppejõuna täie energiaga ainult Paul Seppa. Et siin saavutada paremust, tekib mõte stuudio seljataha luua ühing, mis võtaks enese kanda selle hooldaja ülesanded. Pöörduetaksegi avalikult ajalehis seltskonna poole, et sellele mõttele leida poolehoidu, ja et võita ühingusse draamakunstist huvitatud liikmeid. See mõte leiab elavat vastukaja. Juba 17. veebruaril 1921 a. Riigiteenijate Ühingu ruumes Mundi tänaval peetakse ära „Draamastuudio Ühingu“ asutamiskoosolek. Sellest võtab osa 35 huviosalist. Ajakirjanik Harald Vellner avab koosoleku ja selgitab asutajate-liikmete nimel uue ühingu asutamismotiive ja sihte.

Draamastuudio õpetajate ja õpilaste koosseis 1920|21. a. hooajal.

Selle ülesandeiks oleks: näitelavalise⁷ hariduse võimaluse muretsemine noortele lavahuvilistele. Samal koosolekul otsustatakse: Ühing võtab üle Paul Sepa isikliku stuudio ja jätkab selle tegevust senisel kujul, kuni Ühingu juhatus töötab välja selle tegevuse töökava.

Koosolekul kaheldakse, et kas Ühing suudab avada ja siis pidada ülal teatrikooli. — Kuid optimism on valdavam.

Väidetakse, et kõiki raskusi on nähtud ette ja neist loodetakse jõuda üle. Draamastuudio Ühingu liikmeiks astub 55, studios sel silmapilgul on 35 õpilast. Ühingu juhatus jaotas omavahel järgmiselt ametid: esimees Paul Sepp, abiesimees — Harald Vellner, kirjatoimetaja — Villem Tomingas, abi — Joh. Mülber, laekahoidja — Taavet Mutso. Revisjonikomisjon: Heino Anto, Peet Aren, Richard Kuljus.

DRAAMASTUUDIO ÜHINGU TEATRIKOOL.

Draamastudio ühing asub täitma kohe tegelikke ülesandeid. Paul Sepa isiklik stuudio võetakse üle. Ka töötatakse välja teatrikooli õppetöö laiendamise kava. Selle järele kooli õppeelu ja tegevuse aluseks on idee, mis käsitleb teatrit iseseisva loovkunstina ja nõuab kõige teatris oleva alistumist vaid ainsale—lavakunsti nõudeile. Teatriga ühenduses olevaid muid kunste käsitledagu teatri seisukohalt. Kooli sihiks on: harides õpilaste lavavõimeid, selgitades töö meetode ja arendades iga üksiku individuaalseid kalduvusi, kasvatada näitlejaid-lavakunstnikke. Kooli ülesanded: luua hästi ettevalmistatuid ja lavatöös võimsaid näitlejaid; riigis teatrijõudude tasapinna tõstmine; eesti kunstiteatri loomine ja teatrikunsti spetsiaalteaduste edendamine. Kooli õppeaineteks: teatriajalugu, teatrikirjanduse ajalugu, miimika, näojumestus, fantaasia, improvisatsioon, näitelavalised liigutused, mäng ja läbielamus, teatrikorraldus,

Draamastudiolaste esimene esinemine laval.
Draamateatri lavastuses „INIMESE ELU“. II. pilt.

dramaturgia, diktsioon, muusika, laul, ilulugemine, kostüümide ajalugu, võimlemine, vehklemine, žongleerimine, luulerütm, anatoomia, füsioloogia, teatri ja lava juhtimine, plastika, tants, ballett, värsiloomine, psühholoogia, loogika, esteetika, eesti keel, eesti kirjanduse ajalugu, joonistus, kunstiajalugu, stiil j. n. e. Opejõududeks on: Draamateatri näitejuht P. Sepp, ajakirjanik Harald Vellner, tantsijannad Vera Berting ja Elmerice Parts, arvustaja Bernhard Linde, õpetaja A. Kuks, kunstnik Peet Aren, kirjanik Hugo Raudsepp, õpetaja Voldemar Mettus (kes algas oma tegevust stuudios studistina), sõjakooli spordiõpetaja B. Böther, võimlemisõpetaja Leo Kalmet. Õppetöö kestvus teatrikoolis on nähtud ette 4 semestrit. Iga semester kestaks 5 kuud.

Lavakunstilise õppetegevuse esimeseks astmeks oli teatrikool, kuid sellele järgnes veel teine aste: stuudio, lavakogemusi teostav aatekoda. Viimane sisuliselt ei tahtnud olla enam ei teatrikool aga ka mitte veel teater ise. Ta tahtis olla lavahuviliste koondiseks, kus vastamisi ja üheskoos täienes lavakunstis samal ajal pidi antama katseteatrilisi etendusi.

1921 aasta sügisel haridusministeerium registreerib teatrikooli, ühtlasi määrates sellele toetuseks 100.000 senti.

Vaimustus õppetöös püsib. Tööst võetakse osa hoogsalt. Kantakse endis ja nähakse ees eesti kunstiteatri teostamise mõtet. Elatakse sõna otseses mõttes hüpnosi all, mida suudab sisendada õpilasisse Paul Sepp. Ei ole huvituseta tuua väljavõtteid õpilaste pateetilist mõtteavaldusist neilt aegadelt, mis kajastavad kujukalt studios valitsevat meeleolu.

„Vägevast tõusevad tänapäeva lained, toovad ikka ja ikka jälle vastseid ilmutusi, vastseid kokkukõlu tavalikkuse hallile foonile. Kesk mõistuse hiigla saavutusi, kesk tehnika hooratuste lukustavat raginat ja masinaks muutunud lihaksete massiivsust viskleb kannatav-otsiv inimhing, ilmajäävana ajaannist, jälgib vastseid teid väljapääsuks, jänuneb ilosid.

Too kannatavotsiv inimhing, alati liikuv, alati tungiv, leiabki väljendusteid — ta ilmutub kunstis. . .

HUGO REIMAN

Teatrikooli juhataja 1924.—1927. a.

Ent meie teater sammub unisena ja pikaldasena, andes nii vähe kaunit, nii vähe sügavat ja vangistavat puhta kunsti pühitsset puhangust. Puudub paatos, too energia, mis tõukaks teda sammu pidama ajaga. Teater — too kõige lähem, ühtlasi ka kõige kättesaadavam ilutempel massile, on võõrutanud endast iga kauniduseotsija, tõsise vaatleja. On toonud esile konflikti hindaja publikuga, kes omakord väljatõrjumus teatrit kunstide vallast.

Millest tingit see konflikt?

Võime öelda, meil on häid näitlejaid, ent pole näitlejaid-kunstnikke. Meie laval puudub too intelligents ja vaimline distsipliin, mis viiks kokkukõlasse hingelise ja vaimse, sisemise inimese. Kasvatajana on näitleja kõrgemal massist, peab selle ette ilmuma puhtana, peab tões ja vaimus kummardama enda jumala — kunsti ees.

Teater peab saama aru rahvast, peab kasvatama. Ta peab olema lihtsa, suursuguse ja igavese kunsti templiks, aga mitte vastutulev kirjule massile, mis hindab tsirkust ja palagani. Teater tuleb viia kunsti kõrgusele, pühitsusele ja puhtusele, millest lahkudes ollakse puhastatud ja lunastatud. Selleks peab saabuma sisemine murrang ja vaimline uuestisünd. Lava saagu altariks, millele toob ohvreid suurim sünnitus — vaimulaps preester: näitleja-kunstnik.“ (Fritz Põldroos, „Päevaleht“, Nr. 201, 1921 a.)

Seda teatri kõrgema idee teostumist nähaksegi teatrikooli lõppsihina.

29. oktoobril 1921. a. pühitseb Draamastudio õppeasutus oma esimest aasta-päeva Pikal tän. nr. 69 linna algkooli ruumes, millest võtsid osa asjaomased ja kutsutud külalised. Sissejuhatavas kõnes, milles käsitletud studio algust, on tähen-datud, et viimane sai asutatud ei-mitte-kui-millestki härra Paul Sepa poolt, mis väsimata töö ja hoole tõttu võib vaadata tagasi aastasele tegevusele. Aineliselt on asutus raskel järjel. Pole millest õpetajale maksta palka. Ollakse sunnitud loobuma mõne parema õppejõu kutsumisest. Ruumid on viletsad: tarvitada ainukene klassi-tuba, kus igal õhtul pingid tulevad kokku kanda, et saada mõnesammulist vaba põranda ruumi. Puudub igasugune inventar, raamatukogu ja muu hädavajaline. Aasta töötulemusena esitati rida improvisatsioone, või siis improviseeriti siinsamas näidendeid pealtvaatajate poolt antud ühe lause pikkustel teemidel (tekst tuli luua mängides). Ettekanadele järgnes ühine koosviibimine.

Mida esimese aasta kestes tehtud, olgu toodud selle kokkuvõtte, mis ilmunud mimografeeritud ajakirjas „Studist“ nr. 3.

LEO KALMET

Teatrikooli juhataja 1927. a. alates.

Teatri üldjuht 1927. a. alates.

Näitejuht ja näitleja.

Tähtsamaid lavastusi: „Neetud talu“, „Ortrun ja Ilse-bill“, „Printsess Rukkilill“, „Sepp Rõõmusmeel“, „Tuutulinna moosekandid“, „Tahmanägu“.

Tähtsamaid osi: „Pisuhänd“ — Sander; „Improviseerimised juunis“ — Jan; „Õpetaja Bubus“ — Bubus; „Gobseck“ — Derville; „Võimu hullustuses“ — rät-sep; „Kõmukirjandus“ — Acke; „Kuulsuse müüjad“ — major; „Masin“ — Andrews.

„Studio algas oma tegevust 11. oktoobril 1920. a., umbes 15 õpilasega. Aja-jooksul on nende arv tõusnud kuni 38-ni. Pühendati tähtis osa loengutest studio töömeetodide selgitamisele.

Paul Sepp tutvustas Moskva Kunstiteatris valitseva kunstivooluga, nende nõue-tega, mida kunst ja kunstiteater seab nii näitleja kui ka publiku vastu. Kui võtta et studio siht on luua uut teatrit, uut näitlejat ja uut publikut, ja võttes teatrit mas-side psühholoogilise kasvatajana, siis saame aru, mida nõuab meilt kunst. Näitleja peab seisma selles teatris intelligentsilt kõrgemal ümbrusest... Oma kõrgele ees-märgile jõuame ainult suure ennastsalgava töö kaudu, kasvatades end vaimliselt, hingeliselt ja füüsiliselt. See töö nõuab aga ääretut distsipliini. Lavakunsti töö on kollektiivne töö. Studios ei õpetata, vaid juhitakse töö juurde. Meie mängu aluseks pole mitte välispidine, tehniline külg, vaid tõsine sisemine läbielamine. Kui on suudetud luua meeleolu, tabatud tundmus, on kerge saada üle tehnilisest küljest. Hooaja kestes on harjutatud üksikuid stseene ja etüüde õpilaste fantaasia arenemise otstarbel. On suurel hulgal tehtud improvisatsioone. Ei puudunud ka massistseenid. Kõigi harjutuste juures on pearõhk pandud läbielatavate tunnete analüüsile. Hooaja jooksul on harjutatud ka mitut näidendit, näiteks: „Mussotta“, „Õhkärberid“,

kapitaaltöök on võetud Charles Dickens'i järele instseneering „Kilk koldel“. Peale elloetletud töö studistid on võtnud osa „Draamateatri“ lavastusist: „Sügise viiulid“, „Inimese elu“ ja teistest. L. Andrejevi „Inimese elu“ lavastuse puhul arvustus märgib kiitvalt studiste massistseenides. See mainimine — studistide esinemise üle esimene sõnavõtt studio töös. Õppejõudude kogu täieneb veel Eliise Kevendi, Filaretova, Dr. Schvartzi, N. Andreeseni võrra. Härra Tarasovi juhatusel on näidatud nukuteatrit.“

Õpilaste toimetusel ja väljaandel ilmus omavaheline ajakiri „Student“.

Kogu möödunud aasta on olnud organiseerimise ja katsete aeg. Töötingimused on rasked. Töötatakse ilma kindla asukohata ebasoodsates ruumides, kus aja kasutamine pealegi piiratud. Ka see avaldab mõju studio tööle.

Antud tingimustel endastmõistetavalt kerkib esile oma ruumide küsimus. Nähakse, et ilma nendeta ei või olla ulatuslikumaid tagajärgi noorte teatriharrastusel.

Ernst Hardti „Narr Tantris“.
Lavastus: Rudolf Engelberg. Dekoratsioonid: R. Nyman.

Ka seltskonnas suhtutakse võrdlemisi tähelepanelikult noorte lavakunsti harrastajate püüdeile. Nii teatas härra Harald Vellner ühingu koosolekul, et kogu oma väärtusliku raamatukogu annetas Draamastuudiale, kui see saab oma ruumid. Äri- mees Zizikov lubas isegi miljon senti ruumide muretsemiseks. Asuti siis otsima stuudiale vastavaid ruume. Leitigi, et Narva maanteel nr. 48 silmapilgul müüdav maja sobiks hästi ümberehitamise korral kammerteatri saaliks. Maja müütati 5¹/₂ miljoni sendi eest. Lubatud annetuste summa ulatus aga juba 3-e miljonini. Maja- ost seega oli juba tõenäoline. Tallinn selle teostumise korral oleks rikastunud uue kammerteatri võrra. Kuid lubadusi ei peetud. Majaost jäi ära. Ja ka meie noorte kunstiteater kammerteatrina jäi asutamata.

Draamastudio Ühing 4. detsembril pidas aasta peakoosolekut. Sellelt on vaid märkida juhatuse ümbervalikut: esimeheks Bernhard Linde, abiesimeheks — Ants Lauter, laekahoidjaks — Harald Vellner, kirjatöimetajaks — Heino Anto, ja selle abiks Voldemar Mettus. Draamastudio esimene avalik esinemine saabub 26. jaan. 1922. a. Bjaliku seltsi saalis Lai t. 5 kantakse ette Charles Dickens'i järgi instseneering „KILK KOLDEL“, jutustus neljas pildis A. N. Rachmanovi muusika saatel ja Paul Sepa juhatusel, Peet Areni dekoratsioonega. See teos võeti Moskva

Kunstiteatri repertuaarist, nagu Paul Sepa teatriloomingu meetod tahtis olla võetud sealt. Ka Moskva Kunstiteatri lavastust saatis sama muusika. Kuigi „Kilk koldel“ oli mängitud varem Draamateatris, võeti see ometigi stuudio tööks selle tüüpide-rikkuse ning näitlejaile elamusi tõlgitsemise võimaluste tõttu. Et mitte sattuda Draamateatri mõju alla, ühingu juhatus keelas ära osalistele vaadata seda teises teatris. Mitte sündmustikke, mis tekitaks hirmu; või situatsioone, mis kõditaks naerunärve — ei, siin ihatakse tuua välja tõelikku väljendust tollest, mis pesitseb minu, sinu ja tema hinges! Ei pea laval kujutatama ühte või teist inimest. — Too inimene peab olema tõelisena. Alles siis võib näitleja absoluutselt luua vabana ja tõelisena. Need lähtekohad olid „Kilk Koldel“ lavastuse aluseks. „Kilk Koldel“ võeti töökavva 1921 a. jaanuaris. Kevadeks jõuti vaevalt kaks vaatust enam-vähem läbi töötada. Peale kolmekuulist suvevaheaga jätkus tegevus, ja jõuluks jõuti näidendiga juba pea lõpule. Töö polevat kujunenud vormiliseks prooviks, pigemini küll õppetundideks, sest osa võttis stuudio terve koosseis sellest.

OTTO ALOO

Teatri Edustuse esimees 1924. — 1927.
Teatrikooli, teatri asjaajaja ja talitusjuht
1921. a. alates.

Esimestel tundidel olnud vaid loenguid Dickensist, tutvustamiseks selle tööde ja neis tegutsevate isikute karakterite ning tüübilikkustega. Asudes näidendi lugemisele, töötati läbi ühiselt iga lause ja mõtte variatsioon, et saada selget ettekujutust sündmustikust, tegevust arendavaist motiividest. Saades sarnaselt teoteetilise terviku, ülevaate, juleti asuda alles praktilisele tööle. Ei alatud teose päheõppimisega, vaid püüti lavalist vabadust saavutada tekstile vastavate improvisatsioonide ja etüüdide abil, mida peeti tähtsamaiks tegureiks õppetöös. Oli stseene, mille juures töötati nädalaid, enne kui leiti vastav meeleolu, nõuetav ansambel.

„Nagu oleme võtnud näidendi harjutuskestvuse vaid õppetöona, mida teeme armastusest ja huvist kunsti vastu, nii etendus on suur õppetund publikuga kontakti loomise mõttes. Sest vastne teater, kunstiteater on loov mitte üksil laval, vaid ka publikus. Publik ja näitleja, näitleja ja publik — kumbki pole teiseta mõistetavad, mõlemad teatris ühevõrra tähtsad. Kui ei suudaks näitleja kontakti luua publikuga, poleks teatri olemiseks mõtet. Lava ja publik peavad liituma ühiseks elamuseks. Ehk oleme jõudnud küll oma käigul tulbani, kus võime „Kilk koldel“ näidendiga esineda, pole töö nimetatud näidendi juures veel kaugelgtki lõplik. Töö kestab edasi

vastsete võimaluste otsimises.“ Nii loeme Draamastudio esimese katsetenduse eeskavalt.

Nägemused lavakunsti pühitsuslikkusest ja teatrist kui templist kestuvad või isegi paisuvad. Endastmõistetav, et selle esimene esinemine avalikkuses tahtis tegelikult olla seda, millest unistati. Eeskavale on võetud Fritz Põldroosi õilsavaimne ja õõnsalt ülevas pateetilises stiilis kirjutus „Vastset templist.“ Lubatagu ka sellest tuua lõikeid, võib ju seda kirjutist võtta stuudio kunstilise credona, sõnastatuna endapoolselt esimese avaliku esinemise korral.

„Inimhing, ikka-liikuv, õrn, keeruline mehhanism igavesen piinavrahutusen heitlev olemiste-elamiste tuhkhallil foonil.

Ihkab vaim pilgukski välja kriiskava, askeldava materjaalse elu teraskülmu- sest, kui agoonias viskleb salajase tungi ja kujuta energia krampides. Igatseb vastset sündi. Lämmatav kõiktavalikkus, tahtes näha ainet ja ilu kehastatuina vastseis vor-

Vabaõhuetendus „Antigone“.

Lavastus: P. Sepp. Dekoratsioonid: A. Tuurand.

mes, himustades kuulda uut „armuõpetust, iludeevangeeliumi, ristipoomist lunastuseks... Külm... Külm... Valitseb tänapäeva hingetus. Kus veel paik, et laulda hümne elule ja igavesele tõsidusele? Kus tempel? Ent veel olemas paik, kus võib kummardada Issandat tões ja vaimus, kuhu võivad astuda kõik, kes kooratud ja vaevatud, elulapsed ja tõsiissandlased. Uksed kutsuvad avatud, helistab kogudust lunastusteenistusele vastne tempel — teater. Astugem sisse kõik... kõik... Lavaaltarituli, mis süüdatud põlema preester-näitleja tulise hingeihaga, sulatab meid ühiseks vägevaks kiidulauluks. Läheneme ühes ohvritule suitsuga tundmatule jumalusele...“

Kes aga sellelt noorte preestrite esimeselt tahtevolevalt jumalateenistuselt puudus, oli laiem publik. Saal, mis mahutas 250 istekohta, oli üle poolte toolide tühi. „KILK KOLDEL“ tuli lavale järgmises koosseisus: seletaja — Niglas Hindo; voori- mees John Peeribingle — Rudolf Engelberg. Tema naine Mary — Ally Tihkan.

Nende teenija Tilli Slowboy — Lidia Roh; mängukannide kaupmees Tackelton — Ilmar Nerep; tema teener — Karl Teetsov; mängukannide meister Kaleb Plummer — Felix Moor; tema tütar Bertha — Therese Peetman ja Ella Lill, tundmatu — Fritz Põldroos ja Richard Kuljus; mistriss Filding — Ellinor Aren, tema tütar May — Marta Kangur; kilgineiu — Hilda Vernik. Arvustus suhtub Draamastuudiole kui lavakunstilisele õpilaste koondisele ja õppeasutusele kõigiti heatahtlikult. Hugo Raudsepp „Vabas Maas“ lausub etenduse puhul järgmist: „Härra Paul Sepp teatrikooli juhina edustab meil vene kooli, Moskva Kunstiteatri traditsiooni, mille eeskujusid ning töökava meie noorte õpilaste, meie „tõuelemendi“ kaudu korduvalt katsub teostada. Moskva Kunstiteatril ja tema koolil on maailmaline kuulsus. Sel süvendud realismiga impressionistlikul teatril on mitmed meeldivad ja kunstiliselt ausad omadused, ning nende traditsioonide kandmine meie noorde lavapedagoogikasse on üksi juba selle poolest väga sümpaatlik, et see kool ei ehita välisele teatraalsusele, vaid hingeliste elamuste puhtusele, tõsidusele ja „aususele“. Kui pedagoogiliselt seisukohalt „Draamastuudio“ esimese katsetenduse peale vaadata (mis on õieti esimese tööaasta vili), siis oleme Draamastuudio tööst, töötajajärjest õige meeldiva ja rahus-

HILDA GLESER

Teatrikooli lavapraktika õppejõud 1924. a. alates ja näitejuht.

Tähtsamaid lavastusi: „Öö“, „Varjude sümfoonia“.

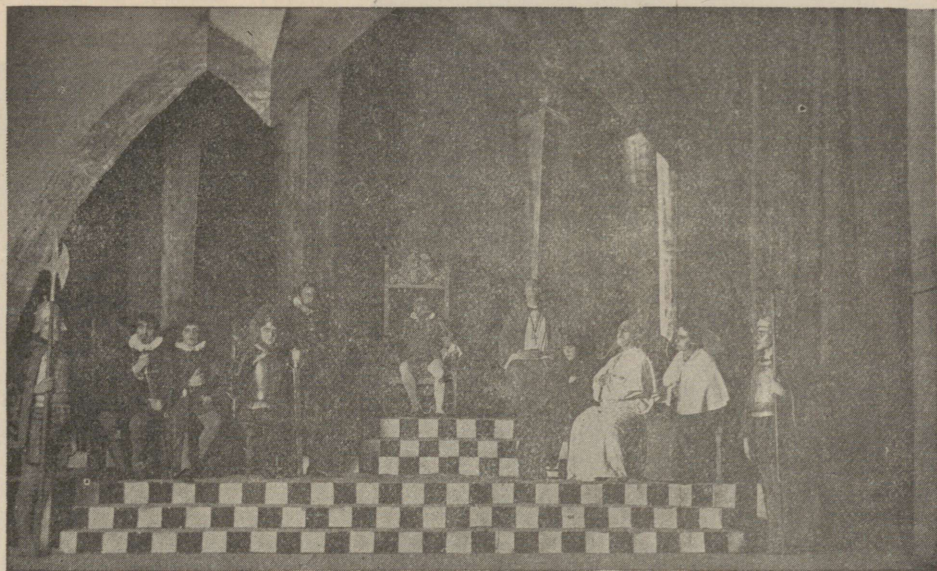
tava pildi saanud. Oleme võinud tutvuneda rea noorte intelligentsete jõududega, kes suure hoole ja arusaamisega oma ossa tunginud, kujud — karakterlikes kui ka elamuslikus osas — puhtalt, täpipealselt ja järjekindlaid peajoontes läbi viinud, et kogumängus harmooniliseks tervikuks sulada.

Hoolas, tõsine ja traditsioonikindel koolitöö, mis esimeses joonuses usinusega ja teises joonuses alles andega saavutatakse, see on üldmulje, mis mulle pakkus stuudio „Kilk koldel“ oma peaosaliste ettekandel. Üldises karakteristikas võiks veel tähendada, et õpilaste võimised teatava kujukuseni ja distsipliinini on arenenud elamuste pantomiimilises, õigem ilmelises väljenduses ja ka rühmalises kogumängus, kuna alles paenutamata hääl mitteküllalt vilunud hääleseadmise all kannatab, mispärast ka katsetendusel silm sügavama rahulduse sai kui kõrv.“

Draamastuudio esimene etendus seega kunstiliselt enamvähem õnnestus. Vastupidiseks aga osutus etenduse ainele külg. Siin tuli maksta juure. Ka seniseni stuudio ainele seisukord oli õige raske. Neil põhjuseil siis tekkis ümberhinnanguid. Õpilasis, võiks öelda, puhkeb käärimisigi. Leitakse, et senini Paul Sepa meetod on liialt kärsitu, tormav, süsteemitu, kuigi hoogne. Ent tahetakse jõuda välja juhuslikkusest, millele senine töö raskus ning ainele kitsikus ei võimaldanud

tarvilisel määral tähelepanu pühendada. Tuleb tunnista, et ei puudunud ka isiklikkuse joon. Nõutakse koolitöös järjekindlust ja kavakindlust. Ja studiste tunnistab ise, et jõuti kuidagi sisemise kriisinigi. „Päevalehes“ 30. VI. 23. a. kirjutatakse nähtavasti studistide poolt: „Asuti seniste seisukohtade ja saavutuste ümberhindamisele. Nägime, et elu nõuab kindlat vormeli, kategoorilist põhilauset. Teadsime, revolutsiooni võime läbi viia vaid siis, kui meie revolutsioonilistel lippudel on küllalt selged loosungid.“ Tahaksin lausuda: kunstlikult üleskuumendatud loomistahe (mis veel ei tähenda loomisvõimet), kõnes pateetika elasid üle siin esimese kriisi — olgugi, et kriis omab isikliku värvingu. Ka Ühingu juhatus ei leidnud teid olukorra lahendamiseks. Toimub isegi P. Sepa kui koolijuhi usaldusvormeli hääletamine õpilaste poolt klassis, kus P. Sepale rõhuva enamusega poolehoidu avaldatakse.

Kuid tunduvate vastolude järelalusena Draamastudio siiski lõheneb. Paul Sepp osa õpilastega märtsis 1922. lahkub ja asutab uue isikliku studio.

A. Lunačarski „Võimu hullustuses“.
Lavastus: Paul Sepp. Dekoratsioonid: A. Tuurand.

Asutakse teatrikoolile uue juhataja leidmisele. Selle asetäitjaks palutakse Draamateatri dramaturg V. Mettus. See keeldub. Ja vist tegutses kool mõnd aega isegi ilma ametliku juhatajata, kuni leiame V. Mettuse sel kohal. Kuna Mettusel näis vähe võimalusi ja eeldusi praktiliseks lavatööks, tuli täita suurim osa tunnikavast teoreetiliste ainetega. Siin tekkis vajadus lavapraktika alal süvenemise järele. Tõuseb päevakorrale küsimus, kas poleks võimalik härra Seppa kutsuda tagasi koolitegevusse ja kaht ühesisulist asutist liita. Läbirääkimistel jõutakse kokkuleppele 1923. a. veebruaris. Teatrikooli juhtimine seati uuele alusele. Koolijuhatajaks valiti Hugo Reman, lavatöö juhatajaks aga Paul Sepp. Ka õppekava muudeti. Senine kaheaastane teoreetiline klass muudeti kolmeaastaliseks. Lavapraktiline osa, nii nimetatud „meisterklass“, lühendati üheaastaseks. Selle õppeaasta kestes omati A. Kitzbergi „Libahunt“ ja A. Blocki „Tundmatu.“ Uue, juba kunstiliselt kandva ning ulatusliku studio töö tagajärjena saabus A. Strindbergi „TONTIDE SONAADI“ lavastus, mis tuli esietendusele 12. detsembril 1923 a. See võeti repertuaari sama aasta õppetöö algul. Lavastajaks P. Sepp. Õpilased valmistasid ise nii dekoratsioonid kui kostüümid. Saatemuusika — komponeeritud Ado Vedro poolt.

Osaliste koosseis: rauk — Karl Otto; üliõpilane — Felix Moor; kojanaine — Linda Paberit; surnud konsul — Richard Kuljus; daam tumedas — Leida Mõttus; oberst — Joh. Nolk; muumia, obersti naine — Hilda Vernik; muumia tütar — Ly Lasner. Suursugu härra — Arnold Grosstal; Johanson — Leo Kalmet, ja Bengtsson — Ralf Opsola, pruut — Juta Tikandt, naiskook — Emmy Olem, neitsi — Mary Ulk; lonkur — Joh. Roberg, küürakas — V. Gutmann, libu — Salme Liiv, purjus vanaeit — Hilda Leis, joodik — Artur Rass. Strindbergi neil aegadel austati ekspressionistide isana. Ekspressionism ise silmapilgul oli võidukäigul. See oli kunsti, stiili ja hinge n. ö. viimane väljendus. Ja „Tontide sonaat“ on Draamastuudio esimene ekspressionistlik lavastus. Kujude grotesksus, shestide nukelikus, liikumise mehaanikkus, teise sõnaga, vormitunne või vorm oli ülekaalus. „Grotesk idealiseeritud shest“, nagu iseloomustab seda lavastust H. Raudsepp, püüe mängu siduda kauni rütmiga ja klassilise ilukõnega.

FRITZ PÕLDROOS

Teatri valitsuse liige 1924.—1927. a.
ja näitejuht

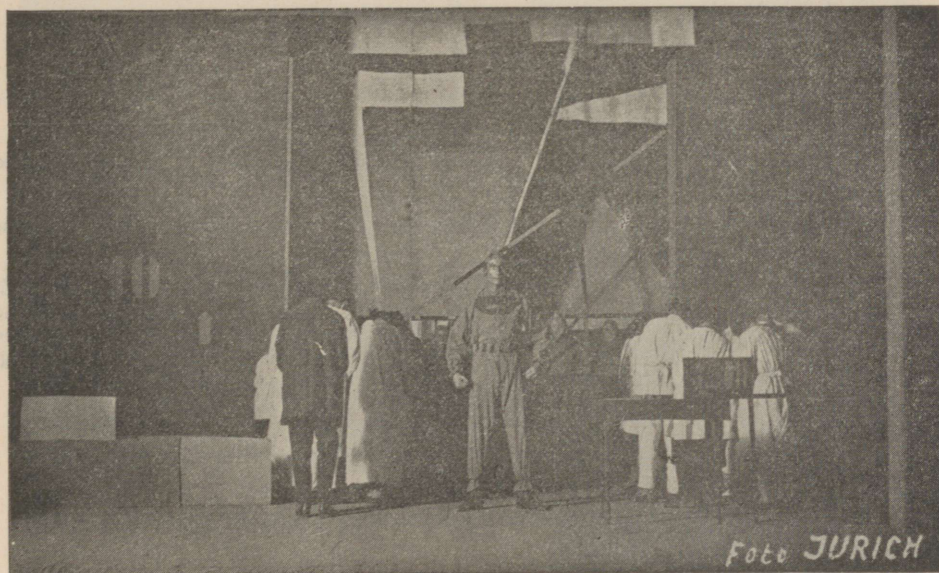
Tähtsamaid lavastusi:
„Gaas II“, „Anarhia Sillianis“, „Mäng
surmast ja armastusest“, „Jumala
kloun“.

Samuti H. Raudsepp hindab seda lavastust järgmiselt: „Loomingu rõõmu, värskest ja pühalikku indu hoovas Teatrikunstikooli „Tontide sonaadi“ lavastusest. Öhtust jäi üsna sümpaatlik mälestus. Ettekande üldmuljes kui ka kandvate osade erivõimetes andsid Teatrikooli õpilased „Tontide sonaadi“ lavastamisega Paul Sepa juhatusel ilusa tunnistuse loovast tööst, mis nad teinud neis kitsais oludes, mille all kool järjekindlalt kannatanud. Selle juures torkas silma hea, puhas diktsioon ning plastiliste võimete edu.“

Ka publik võtab vastu etenduse tunnustavalt, kui mitte isegi kiitvalt. „Tontide sonaadi“ lavastus on esimene ja paremaid stuudio töid. See saabus esimese kunstilise suursündmusena Draamastuudio elus.

Sama aasta, s. t. 1924. a. kevadel teatrikool saadab välja esimese lennu. Õpilasis püsib endisena usk endi võimesse ja missiooni, mille ümber koondunud välisvaimustus on haihtunud. Kool on sunnitud tegutsema endiselt pisikeste riiklikkude ja linna toetustega. Ühing on koormanud end võlgadega. Koolitööst tõmbub tagasi lektoreid — neile ei suudeta antud lubadusi täita. Peetakse läbirääkimisi teatrikooli riigistamisest. Haridusministeerium aga keeldub sellest. Otsitakse sidet „Estoniaga“, et viimane võtaks enda juure teatrikooli. Ka see kava ebaõnnestub. Sel väliselt viirelval ja sisemiselt üleliia põleval foonil teatrikool saadab välja oma esimese lennu — 16 noort lavahuvilist. Eksamitöödena esitatakse avalikkusele: C. Goldoni „KAHE ISANDA TEENER“ — komöödia 5 pildis, Hauptmanni „MICHAEL KRAMER“ — draama 4 vaatuses, ning „KUNINGAS ÖDIPUS“ — Sophoklese tragöödia. Kõik need tulevad lavale P. Sepa juhatusel.

Esimene lavastus esitati 29. mail Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodus“. Teised „Estonias“ 4. ja 5. juulil. Kõik tõsiseltvõetavad, püsivad tööd ja kunstilist mängu eeldavad teosed. Teatrikooli esimese lennu lõppetendus ei suutnud küll

G. Kaiseri „Gaas II“.
Lavastus: Fritz Põldroos. Dekoratsioonid: Hendrik Olvi.

saada sündmuseiks Tallinna teatrielus. Ent need osutusid tõsiseltvõetavatena ja hinnatavatena. Esimeses lennus lõpetasid: Otto Aloe, Rudolf Engelberg, Leo Kalmet, Richard Kuljus, Ly Lasner, Felix Moor, Leida Mõttus, Joh Nolk, Alexis Ormusson, Karl Otto, Fritz Põldroos, Adele Roman, Lydia Seller, Juta Tikandt, Ally Tihkan ja Hilda Vernik.

„Päevalehes“ 4. juunil 1924. a. N. A. (Andreesen) lausub C. Goldoni „Kahe isanda teenri“ puhul: „Mäng jõudis huvitada. Töötulemusi on juba näha“. „Vabas Maas“ 6. VI. 24: Bernhard Linde: „Ei saa tunnistamata olla, et Draamastudio õpilased tööd on teinud, hoolimata kõige viletsamatest ainelistest tingimustest, milles nii õppeasutus ise kui ka õpilased on kogu aeg pidanud tegutsema. Oigusega väärrib Draamastudio seltskonna suuremat tähelepanu ja osavõttu, kui see senini meie esimesele teatrikunstikoolile on osaks saanud. Kui osavõttu kas või sellegi järele hinnata, kuidas meie seltskond käesoleval avalikul katsetendusel esines: ta puudus.“ Samas 13-das numbris sama autor väljendab „Kuningas Ödipuse“ etenduse puhul:

„Mul jäi Draamateatri „Kuningas Ödipus“ nägemata, mispärast võimalus oli maitsta Draamastudio õpilaste ettekannet vahenditult. Ütlen meelega „maitsta“, sest ettekanne polnud väärtuseta“. „Revaler Bote“ 7. VI. 24. a. märgib samuti „Kuningas Ödipuse“ puhul, et studio ettekanne Paul Sepa armastusväärse lavastuses suutis vallutada.

Nagu varem tähendatud, koolitööd takistas sobivate ruumide puudus. Vahepeal on studio kooliruumeks võimaldatud tarvitada S.-Tartu maantee nr. 33 algkoolimaja. Töötati vahepeal Tatari tänava algkooli ruumes. 1925. a. sügisel saadi tarvitamiseks Raua tänava algkooli ruumid, kus olemas ka saal väikese lavaga. Õppejõududest on vahepeal lahkunud pea kõik endised, peale L. Kalmeti ja N. Andreeseni. Juure on tulnud aga prd R. Olbrei, H. Gleser, hrad H. Reiman, R. Päts, R. Engelberg; lavapraktikat juhib P. Sepp.

Tundub, et koolis ja koolitöös on saadud üle esimesest ja esialgsest vaimustusest ning on siirdunud süstematiseerunud tööle. 16. jaan. 1926 a. teatrikunsti kool mälestab August Kitzbergi 70. aastast sünnipäeva kirjaniku draama „LIBAHUNDI“ esitamiseга.

ILMAR NEREP

Teatri juhatuse liige 1924. — 1927. a. ja näitejuht-näitleja.

Tähtsamaid lavastusi: „Uuendet paradiis“, „Kuulsuse müüjad“, „Kõmukirjandus“.

Tähtsamaid osi: „Improvisatsioonid juunis“ — Zappe, „Palju kära ei millestki“ — Benedict, „Õpetaja Bubus“ — Feiervari, „Kiik koldel“ — Tackelton, „Gobseck“ — M. de Trailles, „Masin“ — Jack Bullin, „Mäng surmast ja armastusest“ — Gerome.

See tuleb lavale Rud. Engelbergi näitejuhatusel viimase aasta studisti Therese Peetmanni ideede järgi. Tegelaste koosseis: Tammaru peremees — Adolf Himbeck, perenaine — Linda Paberit, Margus — Artur Rass, Tiina — Salme Liiv, Mari — Hilda Leis, Väike Margus — A. Ilves. Väike Tiina — E. Meil, V. Mann — Ly Lasner, vanaema — Leida Mõttus, Jaanus — Ralf Opsola, Märt — Arnold Grosstal, vanaema — Adele Roman, keskealine mees — Ed. Tinn, I poiss — Alfred Meering, II poiss — Voldemar Alev, III poiss — Joh. Nolk. I tüdruk — Ly Lasner, II tüdruk — A. Tihkan, III tüdruk — Els Vaarman. Lavastuses oli loobutud teose realistlikust tõlgitsemisest. Tarvitati vaid kõige lihtsamaid abinõusid: kardinaid ja üksikuid tarberiistu. Proloog — mustas kolmnurgas punane tuli, ülal nähtav taevav Suure Vankriga — Ado Vedro muusika saatel. Esimese ja viimase vaatuse dekoratsioonid vaid hämarust ja õudust mõjutavatena, mitte aga etnograafiat. Lavastus taotles teatraalset sümbolismi. Selle puhul kirjutab N. A. Päevalehes 24. I. 26: „Lavastus ise oli uus ja värske. Tüki mõistmine hoopis erinev senisest. Näitejuni töö oli teinud kooli lavapraktika õpetaja Rudolf Engelberg. Kuid huvitavad lavastuse ideed olid kooli viimase kursuse õpilase Therese Peetmanni omad.“ Rea

õhtute seast, mis oli korraldatud A. Kitzbergi austamiseks tema 70 a. sünnipäeva puhul nii Tartus, Tallinnas, kui üle maa, väärib teatrikunstikooli „Libahundi“ eten-
dus erilist tähelepanu.

1926. a. kevadel teatrikool saadab välja teise lennu, kaheksa õpilast: Adolf Himbeck, Arnold Grosstal, Artur Rass, Hilda Leis, Salme Liiv, Linda Paberit, Elviira Soonvald, Ralf Opsola, Therese Peetmann. Lõputöödena esitati: O. Lutsu „Kapsa-
pea,“ grotesk 1. vaat. Rud. Engelbergi näitejuhatusel. Fr. Schilleri „Maria Stuart“,
II ja III vaatus. Õigusepoolest oleks pidanud väljuma teine lend Rud. Engelbergi
lavapraktilisel juhatusel 1925. a. kevadel. Sel ajal tegutses kool kolme klassiga,
kolme lavapraktika-juhataja juhatusel. Need olid Rud. Engelberg, Paul Sepp ja Hilda
Gleser. Teine lend koosnes viiest õpilasest. Neist lahkusid 4 enne õppetöö lõppu koo-
list. Jäi lõpetajana ainult R. Opsola. Kuid, et polnud mõeldav saata välja lend ühe lõ-
petajaga, R. Opsola astus Draamastuudio teatrisse lavapraktilisele tööle, esinedes
ametlikult lõpetajana järgmises lennus 1926. a. kevadel.

R. Rollandi „Mäng surmast ja armastusest“.
Lavastus: P. Sepp. Dekoratsioonid: A. Möldroo.

1927. aasta kevadel saadab välja teatrikool kolmnda lennu. 21. mail esitatakse
avalikkusele linna 21. algkooli saalis Aleks. Dominiki kolmevaat. näidend „VARJUDE
SÜMFOONIA“, Hilda Gleseri juhatusel. Tegelased: Ivan Nour, komponist — Ed.
Tinn; Helene, tema naine — Lydia Lust, Anka — Els Vaarman (nende tütar), Andrei
Ratas, kirjanik — Anton Seves, muusiker — Alfred Meering, Trajan Pandrea, ärimees
— Voldemar Alev. Kõik loetletud osakandjad ühes Helmi Nerepiga lõpetavad
teatrikooli. Pedagoogika õppenõukogu koosolekul ütleb ära omalt kohalt senine
koolijuhataja. H. Reiman, kelle asemele valitakse pedagoogika nõukogu poolt Leo
Kalmet, esiti ajutiseks juhatajaks, millisele kohale hiljem ta kinnitab Draamastuudio
juhatus.

1927 aastal õppimist alganud õpilased lõpetavad kursuse 1930 a. kevadel. Kui
teatrikoolis töötas samal ajal 3 klassi paralleelselt, hiljem aga kaks klassi, siis 1927 aastast
alates ainult 1 klass. Alates 1928 aasta sügisest loodi teatrikooli juure draama-
klassi kõrvale ooperiklass, kokkuleppel Konservatooriumiga, millest olid kohustud võtma
osa Konservatooriumi ooperiklassi õpilased, et endid täiendada lavapraktikas. Ooperi-

klassi juhatajaks kutsuti Hanno Kompus. Opetajatena tegutsesid lavapraktika alal: Hilda Gleser ja Paul Sepp, kehatehnika alal — Justa Kurfeldt, Helmi Tohvelman ja Edit Oltorp, hääleseadmise alal — A. Arder ja 1929 a. Helmi Einer, näojumestuse alal — Voldemar Toffer, kostüümide ja kommete ajaloo — Rasmus Kangro-Pool, kunstiajalugu — Hanno Kompus, muusika — Riho Päts, teatriajalugu — Otto Aloe diktsiooni ja deklamatsiooni alal — Karl Otto, psühholoogia — Hugo Reiman, kirjanduse ajalugu — Nigol Andreesen, joonistus — Henrik Olvi, esteetika ja tantsukunsti ajalugu — J. Pert, võimlemine — Leo Kalmet, vehklemine — Elmar Lepp.

FELIX MOOR

Teatri juhatuse liige 1924. — 1926. a. ja näitleja.

Tähtsamaid osi: „Kilk koldel“ — Kaalep; „Tontide sonaat“ — üliõpilane; „Improviseerimised juunis“ — Tomkinov; „Palju kära ei millestki“ — Claudius; „Kindrali poeg“ — kindrali poeg; „Kuninga habemeajaja“ — barbur; „Jumala kloun“ — prokurör; „Antigone“ — Hämon; „Anarkia“ — Carrel; „Salome“ — Johanaan; „Michael Kramer“ — Ar. Kramer; „Kuningas Ödipus“ — nimiosa.

1930 a. kevadel lõpptöödena esitatakse:

A. H. Tammsaare: „JUUDIT“, stseen 3. vaat.

Juudit — Kateriina Välbe, Nimetu — Oskar Põlla.

Charles van Lerberghe: „NEMAD AIMASID“.

Ema — Alma Papp, tütar — Marta Lemberg.

Gay: „SUUDLUS ESIMENE JA VIIMANE“.

Mari — Kateriina Välbe, Jüri — Ulrich Holts.

Arkadij Averčenko: „VÖTI“.

Naine — Agnes Lepp, mees — Ulrich Holts, noormees — Oskar Põlla.

Gabriela Sapolskaja kolmevaatuslik traagikomöödia „PANI DULSKAJA MORAAL“

Proua Dulskaja — Loreida Tui, härra Dulski — Bernhard Rosenvald, Sbõšhko, poeg — Oskar Põlla, Hesja, vanem tütar — Salme Reek, Melja, noorem tütar — Marta Lemberg, Hanka, teenija — Alma Landberg, Julsjević, tädi — Agnes Lepp, üüriline — Linda Reial, Tadrachova, pesunaine — Marta Suurhallik.

Sel kevadel seega lõpetas 12 õpilast. Nagu tähendatud, lennu kursus kestis kolm aastat. Igal nädalal neljal päeval oli õppetöö koolis: esmaspäeval, teisipäeval, neljapäeval ja reedel kl. 6—10 õhtul.

Tagasi vaadates kümneaastasele teatrikooli tegevusele, on koolist läbikäinud üle 200 õpilase. Selle aja kestes on lõpetanud 43.

- I lennu lõpetajad: Otto Aloe, Rudolf Engelberg(†), Leo Kalmet, Richard Kuljus, Felix Moor, Leida Mõttus, Johannes Nolk (Kaljola), Aleksis Ormusson, Karl Otto, Fritz Põldroos, Adele Roman, Lydia Seller, Juta Tikandt, Ally Tihkan, Hilda Vernik, Ly Lasner.
- II lennu lõpetajad: Adolf Himbeck, Arnold Crosstal, Artur Rass(†), Hilda Leis, Salme Liiv, Linda Paberit, Ralf Opsola, Elviira Sonvald, Therese Peetmann.
- III iennu lõpetajad: Eduard Tinn, Anton Seves (Ilves), Alfred Meering, Volde-
mar Alev, Lydia Lust, Els Vaarmann, Helmi Nerep.
- IV lennu lõpetasid: Ulrich Holts, Marta Lemberg, Alma Landberg, Agnes Lepp, Alma Papp, Oskar Põlla. Salme Reek, Linda Reial, Bernhard Rosenvald, Loreida Tui, Kateriina Välbe. Peale loetletute õppekursuse kuulas lõpuni Marta Suurhallik.

Max Mölleri „Sepp Röömusmeel“ — L. Kalmeti lavastus.

Teatrikoolist läbikäinutest koostub Draamastudio nii ränd- kui kohapealne trupp. Lahkunutest on Tööliteatri ansambelis näitejuht Fritz Põldroos ja Lydia Lust, enne kooli lõpetamist lahkusid Tööliteatrisse Aleksander Ruttoff, Schults, Rooberg.

„Ügalas“ on tegutsenud ja tegutsevad näitejuhid: Joh. Kaljola-Nolk ja Alfred Meering, näitlejad Artur Rass(†), Linda Paberit, Elviira Soonvald. Pärnu „E n d l a s“ esines Valter Sooserv.

„Vanemuises“ on teatrikoolis õppinutest V. Mettus; peale selle esinenud seal näitlejatena O. Annusfer (Sander), Endel Ulst(†), L. Puhmas.

„Estonias“ — F. Moor, J. Johanson, Alma Landberg. Therese Peetmann on Pariisis Duncani plastilise teatri juures joonistajaks. Aleks Ormusson Berliini ooperis balleti alal. Ludmilla Puhmas Berliinis filmi alal; Seller — filmis; Salme Liiv Argentiinas.

Draamastuudio on töötanud ja töötavad näitejuhtidena: Rud. Engelberg(†), K. Otto, L. Kalmet ja F. Põldroos. Teatrikooli lõhenemisest saadik — osalt õpingute tõttu ülikoolis — eemal olnud I. Nerep jätkab tegevust näitejuhi ja näitlejana teatri asutamisest alates. Haridusliidu instruktoriteks: K. Otto, V. Sooserv ja J. Kaljola.

Ei saa jätta tähendamata, et nii mõnelgi raskel silmapilgul on kaalutud majanduslikkudel põhjustel teatrikooli sulgemist. Arvesse võttes, et teatrikooli olemasolu tarvilik ja et mõned varemad katsed sellel alal on ebaõnnestunud, ei peetud võimalikuks usku teatrikooli püsivusse kaotada.

KARL OTTO

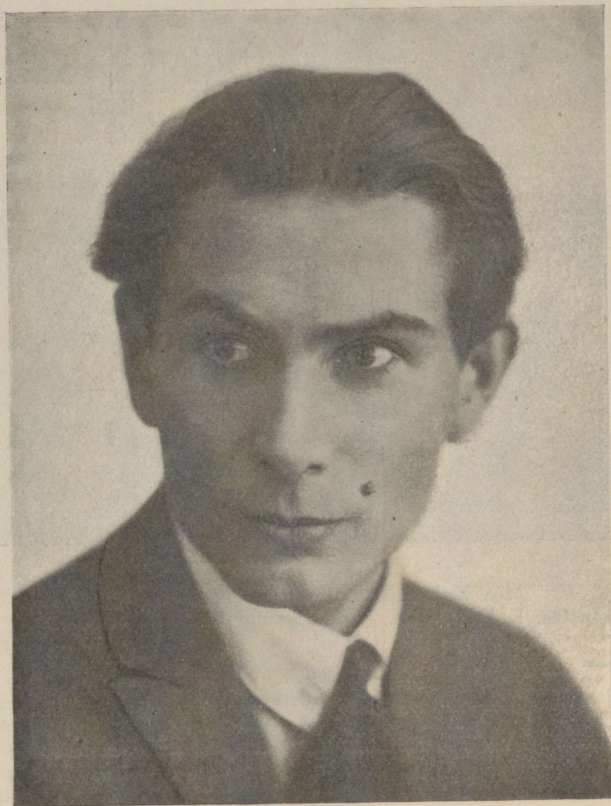
Teatrijuhatuse liige 1926. — 1928.,
näitejuht ja näitleja.

Tähtsamaid lavastusi: „Kui ma oleksin kuningas“; ja lasteetendusi: „Muru-eide imekannel“, „Vanapagan ja Kaval Ants“, „Lulli pillimees“.

Tähtsamaid osi: „Tontide sonaat“ —
rauk, „Salome“ — Herodes, „Gaas“
— insener, „Volbri öö“ — Ismael,
„Neatud talu“ — Juljus, „Pisuhänd“
— Piibeheht.

Ka teatrikool vajaks tugevdamist — kuigi töö tagajärgede kvaliteet oleneb ka materjalist — siiski ühingu teeneks on, et kool püsib ja sealt edasi on sammud kergemad.

On pakutud koostööd siin teiste teatritega. Ent senini on Draamastuudio ühing kooli enda ettevõtteks kannud vajaduste ja võimaluste piirides ning jätkab seda ka tulevikus.

RUDOLF
ENGELBERG

9. nov. 1896 —
19. jaan. 1928.

Teatrivalitsuse liige
1924. — 1927. a.
Näitejuht ja näitleja.

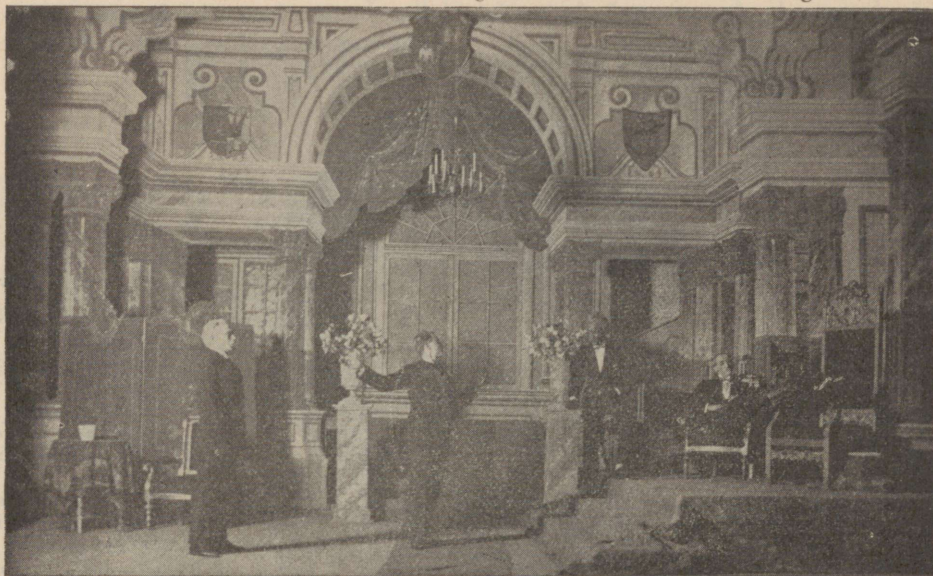
Tähtsamaid lavas-
tusi: „Improviseeritud
juunis“, „Narr
Tantris“, „Libahunt“
„Kindrali poeg“,
„Gobseck“,
„Tulriit“.

Engelbergi elukäik; õppinud Kitzberg-Pappeli studios; vähemat aega tegutsenud Vanemuises; 1920. a. Draamastudio teatrikoolis; samal ajal asub Draamateatri näitlejaks; juba koolis olles asub juhatama ka teisi. Ta õpetas hääldamist. Töötas välja eesti foneetika kohaselt lavahäälduse alal teooria ja käsiraamatu; lõpetab kooli 1924. a. kevadel.

Siitpeale on Draamastudio teatri lavastajatest väljapaistvaim. Selle koolis aga foneetika ja hiljemini lavapraktika õpetaja.

Elutöö: esimene osa, milles R. Engelberg paistis välja, oli Dickens'i „Kilk koldel“ — Jonny. Et näitleja hingeline andumus selles otse eeskujulisena tundus, hakati teda hüüdma siitpeale Jonny Engelbergiks, kuna ainult ametlikkudes paberites figureeris Rudolf. Ta lavakujudest võiks nimetada veel C. Sternheimi „Pükstest“ unistaja, siis R. Tagore'i „Ohvris“ kuningas Kovinda; Shakespeare'i „Palju kõra ei millestki“ — Uhtepuhku; Vedekindi „Simsonis“ jällegi kuningas.

Draamastudio teatrikunsti kooli loomisega oli kavatsus arendada välja stuudiot teater. See väljendub ka kooli põhikirjas ja õppekavas, mis näeb ette peale teatrikunsti kooli kolmeaastase teoreetilise kursuse „oma lavakogemusi teostava

Max Mohri „Improviseerimised juunis“.
Lavastus: R. Engelberg. Dekoratsioonid: Rich. Vunderlich.

Kuid mitte näitlejana, vaid näitejuhina oli Engelberg asendamatu. Ta parematest lavastustest on loetleda: M. Mohri „Improviseerimised juunis“, O. Wilde'i „Salome“, G. Hauptmanni „Kobranahka kasukas“, M. Metsanurga „Kindrali poeg“, E. Hardt'i „Narr Tantris“, A. Kitzbergi „Libahunt“.

Ja kavatsusteks jäid: L. Pirandello „Mees, loom ja voores“, kus mängima pidi ise peaosas. Oli esietenduse päevgi välja kuulutatud. Kuid haigus segas vahele. Teose esiletoomine jäi ootama paremaid päevi.

Nende ridadega oleks tõmmatud piirjooned Engelbergi tehtud tööle, millele jääb koht meie teatri ajaloos. Ta võitis üldsuse tunnustuse ja oma tööle kõikide usalduse. Ta senine elu nagu mööduski ainult selle kätte võitmiseks. Aga siis lahkus ta ise.

1927. aasta 24. veebruariks esitab ta lavale O. Wilde'i „Salome“. Märtsis on aga sunnitud juba söitma Taagepere sanatooriumi. Septembris saadetakse välja ta sanatooriumist — paranemiseks pole lootusi. Siit peale on ta Tartus sisehaiguste kliinikus, kus sureb.

Töötaheline, kindel oma kavatsustes — nii ta oli. Ta uskus oma ülesandesse ja uskus oma võitu. Kui kõigile näis ta lõpp möödapääsematuna, kui teised jälgisid ta allakäiku valusa kaastundega, siis oli ainult ta ise see, kes uskus oma tervekssaamisse. Isegi päev enne oma surma on küsinud ta arstilt, kas paraneb ta kevadeks niivõrra, et ühe töö lavastada võiks kas või istukil olles. Ta usk oma ellujäämisele oli nii kindel, et alanud agoonia, mil taheti kohale kutsuda naine, Engelberg kategooriliselt selle keelas ära, et las tuleb siis, kui paraneb. Ja surmagi läks ta nagu magama minnes, asetades lauale hommikul toodava lehe raha...

Isikuna: tundelik, tähelepanelik ja seltsimehelik, nagu seda oletada võib inimesest, kes ise enesest teinud selle kes oli.

Kaks nädalat enne surma külastasin teda kliinikus. Valusamat silmapilku võib vaevalt enesele kujutada, Engelberg on pika musta habemega, põsenukid haruldaselt väljas. Kuid silmad säravad. Ta närvitseb isegi. Ta kõneleb kiirelt. On lugenud kõiki lehti. On teatrieluga kõigiti kontaktis. Kuid seal vajub ta süljekausile. Ja tunned, kuid tõuseksid kopsud talle kurku, et neid välja sülitada. Nii kordus see iga paari minuti järele.

Engelberg lahkus. Aga ta jääb kauaks meie mälestusse. Ta edasipüüd, kas pole see eeskujud ja järeltegemisvääriline? Teha tööd, teha seda oma parema äratundmise, oma südame järele, sealjuures vastu saades väga vähe, et murdud oma esimeste sammude järele. Ta oli valgetiivallsematest kotkastest, kes algavad ilusat lendu, kelle tiivad aga selle eest lõigatakse ära...

aatekoja“ (kooli põhikirjast). Algul, kui jõud veel ei kannu, see praktilise lavatöö klassina. Kooli esimese lennu kursus kestis ent niigi juba neli aastat, mistõttu tekkis küsimus, kas kooli osana üldse jätkatagi tegevust. Edasi näis ka selge olevat, et üksiku koolilõpetaja lahkumine kutselisele lavale oleks kahjuks uue teatri loomis- mõttele kui ka sellele isikule endale, sest studio töömeetodid erinesid tavalise kutselise teatri omast. Sealjuures vaatamata juhatuste ja juhtide peale, töö kandis kollektiivsuse ilmet; kunstilistes esinemistes pidi väljenduma mitte üksiku mäng ja võimed, vaid ansambl. Seega oli karta, et noore lavajõu arengus kutselises teatris võiks tulla seisak.

Teatrikunsti kooli esimese lennu töösaavutused: „Tontide sonaadi“, „Ödipuse“, „Michael Krameri“ lavastused — vaatamata vahepeal koolielus ettetulnud murrangutele — suutsid luua kooli lõpetajais uut vaimlist ühtlust ja sisendasid usku endi jõusse.

ANTS LAUTER

Näitejuht ja näitleja.

Tähtsamaid lavastusi: „Palju kära ei mil-
lestki“, „Volbri öö“, „Õpetaja Bubus“,
„Toomapäev“, „Tähtsamaid osi“, „Narr
Tantris“ — Tristan. „Kindrali poeg“ —
kindral.

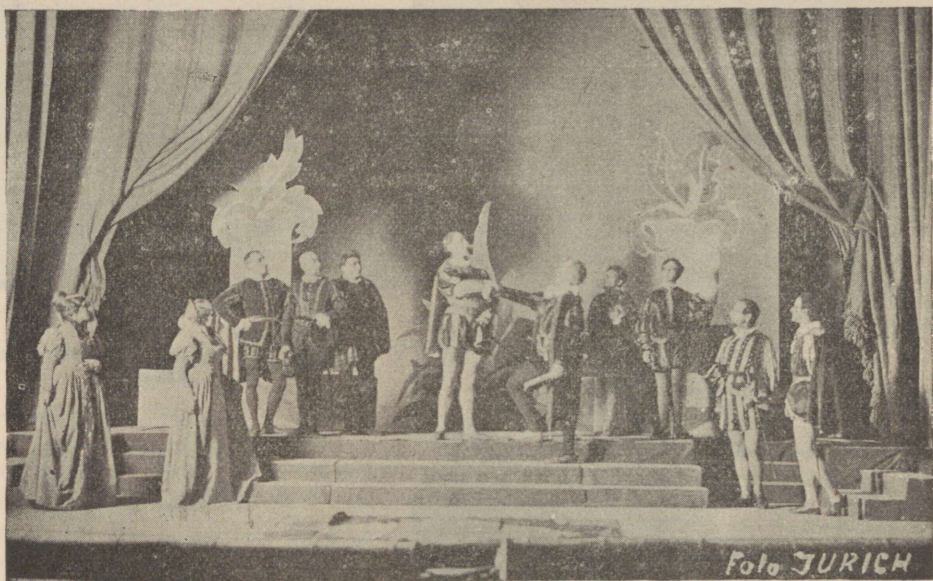
Neil eeldustel rea algatajate, nagu Karl Otto, F. Moori, R. Engelbergi, F. Põldroosi, O. Aloe ja teiste poolt esitatakse mõte jääda kokku, et teostada oma teatri idee. Sealjuures omati põhimõte: „tähtis pole mitte, kus esinda, vaid kuidas“, seega võidaks esineda ka väikelavadel ja maal. Initsiaatorite algatust toetas kogu esimene lend. See kava tekkis 1924 a. kevadel. Kogu suve arendati siis oma teatri mõtet.

Suve lõpupoole sai teatavaks, et Draamateater katkestab tegevuse Tallinnas, mis ka teostus hooajal 1924/25, andes kohapeal mõned etendused, viibides suuremal jaol väljaspool Tallinnat ringreisudel.

See lõi uusi võimalusi. Tekkis mõte, kas ei tuleks uuel teatrirühmitusel kat- suda täita seda tühjaksjäänud kohta. Omavahelistel kohtamistel I. Nerepi, F. Põldroosi,

K. Otto vahel kaaluti seda võimalust, ja sellest haarati kinni kõikide poolt. Eriti soodus näis olukord seetõttu, et Draamateatri esindajate poolt jutuajamistel pakuti kasutamiseks viimase esinempäevi, mille eest see ringreisil olles lepingu järele pidi tasuma üüri. Kokkulepe teostuski. Kuid et oma teatri loomine teostus palju kiiremini kui seda kavatseti, tuli alguses korrata vaid teatrikooli kestes äraõpitud lavastusi, kuni uute teoste esitamiseni. See ajajärk kujunes omalaadseks üleminekuks koolist oma teatrisse. Igal juhul—seega oli pandud alus oma teatritele.

Oma teatri loomise initsiaatorid moodustasid teatrijuhatuse, mida nimetati „Edustuseks“. See juhtimisinstantsina polnud valitav. Selle liikmed pidid püsima jäädavatena ja nende võimupiirid piiramatutena. Sellesse kuulusid: Felix Moor, Otto Aloe, Fritz Põldroos, R. Engelberg, I. Nerep ja K. Otto. Ka repertuaar seati kokku. Rud. Engelberg tõlkis V. Hasencleveri „Gobsecki“, Strindbergi „Tuliriida“ ja G. Hauptmanni „Rahupüha“. Ja nagu otsustatud, peaaegu kogu esimene lend jäi kokku tegutsema edasi teatrina. Lavastused leidsid tähelepanu. Üldises mee-

W. Shakespeare'i „Palju kära ei millestki“.
Lavastus: Ants Lauter. Dekoratsioonid: A. Tuurand.

olus püsis vaimustus, jätkus idealismi ning oli ka usku endi võimesses. Ja uus teater oligi meile sündinud. Sel aga tuli teha läbi kibedaidki jõuproove, mil kandvaid varises tööst hauda ja mil mõnelgi lõppes töötahe. Ainelisi ressursse polnud. Loodeti vaid, et ehk seltskond ja riik uut lavakunstilist üritust ei jäta vaeslapseseks. Lepiti kokku, et palka makstakse ainult miinimum, määral kuni 5.000 marka kuus. Esialgul sedagi neile, kel polnud muud teenistust. Ametis võimaldati käia aga igalühel, ja seda peeti soovitatavaks. Esimese teatritööna omal käel esitati E. Vilde „Pisuhänd“—Rudolf Engelbergi juhatusel, sest Paul Sepp, senine lavastaja stuudios, oli lahkunud Tartu ühes Draamateatriga.

4. oktoobril 1924 a. saadetakse välja Ed. Vilde „Pisuhänd“. Ent teos oli üldiselt tuntud. Selle kujusid tõlgitsenud meie kandvamaid lavajõude. Loomulikult alles teatrikooli lõpetajad ei suutnud oma võimelt neist pakkuda üle, vaid ennem jäid puudu varemnähtule. Osa arvustusest peab „Pisuhänna“ lavastust isegi vaid õnnetuks katseks stuudiolaste poolt.

Samal ajal oli ka töös V. Hasencleveri „G o b s e c k“. Selle esietendus kuulutati isegi välja. Ent peaproovil leiti, et lavastus pole veel küllaldaselt küps — ja teost ei lastud avalikkuse ette. Sel poolaastal vaid korralti siis varem äraõpitud koolitöid: G. Hauptmanni „Mihael Kramer“, A. Strindbergi „Tontide sonaati“ ja C. Goldoni „Kahe isanda teenrit“. Alles 9. veebruaril 1925 a. tuleb esietendusele „Cobseck“, F. Põldroosi lavastusel ja R. Engelbergi näitejuhatusel. Osade jaotus:

Krahv Restaud — Karl Otto, krahviproua Restaud — Ally Tihkan, Ernst Restaud — Fritz Põldroos, Gobseck — Felix Moor, Esther — Jutta Tikandt, Der-ville — Leo Kalmet, Maxime de Trailles — Ilmar Nerep, arst — Joh. Nolk, koja-naine — Leida Möttus, toaneitsi — Adele Roman, kammerteener — E. Tinn.

„Päevalehes“ võetakse sõna sel puhul: „Kuna vahepeal Tallinna on jäänud ainult üks teater, peab osutama eriti tähelepanu kõigele, mis kuidagi mitmekesisistab pealinna teatrielu. On vähe ainult „Estonia“ draamast Tallinnale. Kriisi ja reakt-

LY LASNER

- „Tontide sonaat“ — tütar Adele.
- „Improvisatsioonid juunis“ — Olga.
- „Kuninga habemeajaja“ — printsess Blanka.
- „Anarhia“ — prl. Cel.
- „Palju kära ei millestki“ — Beatrice.
- „Volbri öö“ ehk „Patt“ — Agnes.
- „Mister Vu“ — Nang-Ping.
- „Salakavalus ja armastus“ — Luise.
- „Mäng armastusest ja surmast“ — Sophie van Gourvoisier.
- „Mikumärdi“ — Ems.
- „Kõmukirjandus“ — Karin Brat.
- „Narr Tantris“ — Paranis.
- „Paul I“ — vürstinna Anna Gagarina.
- „Elga“ — Dorika.
- „Salomes“ Herodiase paaž.
- „Tuliriit“ — Gerda.

siooni ajad peavad kord mööduma ning tekkima teatriski mitmekesisemat väljendust kui seda võib anda üks draamatrupp. Sel põhjusel „Draamastuudio“ esinemine olgu tervitatav. On tõsi, et see lavastus ei ole jõudnud saada selleks, mida oleks võinud, ometigi on esitatud Tallinna publikule see huvitava teemiga tükk küllalt rahuldaval kujul“.

Kolmanda kandvama lavastusena sel hooajal esitati A. Kitzbergi „Tuulte pöörises“.

Neljandana A. Strindbergi „Tuliriit“ 10. mail, Rud. Engelbergi lavastusel. Tegelasiks: ema — Leida Möttus, poeg — Felix Moor, tütar — Ly Lasner, väimees — Karl Otto, teenija — Adele Roman.

Vähemtähtsate lavastustena olgu loetletud: Thomas „Charley Tädi“, A. Tammani „Koidikul“ ja lastenäidend „Imelugu ehk nõiapill“.

Hooaja kestes anti 31 etendusõhtut. Kõige rohkem mängiti „Pisuhända“ — 10 korda, „Tuliriit“ 6 korda ja „Tontide sonaati“ 5 korda.

Uue algava noorte teatri esimene hooaeg ei ole küll välispidiselt silmapaistev, kuigi on töörikas, sest pearõhk pandi mitte esinemiste sagedusele, vaid endi võimete

arendamisele. See esimese aasta katse ei heidutanud, sest esmakordselt seisti n. ö. omal jalgel. Teatri siseolu aga on tõsiselt raske. Tegemist alati tühjade taskutega. Minki võitma kunstiga publikut — ent see ebaõnnestus, kuigi ollakse nõudlik endi vastu, mida kinnitab „Gobsecki“ lavastuse saatus, mida ei lastud viimasel silmapilgul esietendusele, kuigi kõik eelkulud olid tehtud. Draamastudio aineliselt väga kitsastes oludes sellist sammu tuleks tõsta välja eriliseniagi. See esimene hooaeg toob Draamastudio tegelastele kaela vaid võlgasid. Teatritegevusele makseti kõrva omast taskust, rääkimata töö eest saadavast tasust. Ses olukorras siis ollakse sunnitud katkestama järjekindel mäng Tallinnas ja otsustatakse minna ringreisule! Sest vaja oli ka endid tutvustada laiematele hulkadele ja populariseerida teatri nime, et leida oma tööle vastukaja üld-suses. Ja siit 1925 aasta kevadel algab ka Draamastudio tegevus rändteatrina.

E. Hardti „Narr Tantris“.
Lavastus: R. Engelberg. Dekoratsioonid: A. Tuurand.

TEINE HOOAEG

1926/27.

Nagu eelpool jälgitud, olud ise meelitasid studio tegutsema teatrina. Ent kui Draamateater võrdlemisi hea teatrina läks ringreisule vaid seepärast, et võimata oli tegutsedes kohapeal kokkukõlastada tulusid kuludega, viimase tööd pealegi toetati riik-likkude summadega, Draamastudio tegevus antud eeldustel pidi kujunema siis igal juhul veelgi raskemaks.

Kõnesolevate hooaegade sisemise elu administratiiv ja majandusliku raskuste näitena ei oleks liigne mainida, et kokkuleppel Dr. st. ühinguga teater tegut- ses autonoomse osana omal riisikol, mispärast ka ühingult, mis ise oli vaene, abi polnud loota. Ka juhtivatest isikutest administratiiv-alal tundus puudus, sest edustuse liikmed ja asjaajajad olid ühtlasi näitejuhid, näitlejad, dramaturgid, käsk- jalad ja ringreisudel ka lavatöölised. Rääkimata oma tööst väljaspool teatrit elu

ülalpidamiseks. Vähe sellest. Teeniti väljaspool teatrit, et teatrile maksta juure, näiteks O. Aloe, kes annetas tunduvad summad stuudio teatrisse, kandes seega paratamatult teatri ainelist poolt, kuna kunstilise külje eest hoolitsesid: R. Engelberg, F. Moor, F. Põldroos, K. Otto, I. Nerep j. t.

Kuigi oli õpitud tundma juba tõsielu õiget palet esimese hooaja kestes, omeltigi usk paremasse tulevikku hoiab koos stuudiolasi endistena. Uut hooaega alustatakse hooga. Tegevus näiliselt küpseneb ja osutub ka viljakamaks. Stuudiot end hakatakse võtma juba teatrina Tallinnas, elukutselise Draamateatri asendajana.

Teise hooaja esimese kaaluvama lavastusena saabub G. Kaiseri „GAAS II“ 21. oktoobril 1925 a. Fritz Põldroosi lavastusel ja Henrik Olvi dekoratsioonega.

RALF OPSOLA

Näitleja.

Kandvamaid osi: „Tontide sonaat“ — Bengtion; „Tuulte pöörises“ — Kaarel; „Improvisatsioonid juunis“ — Elken; „Masin“ — A. Montaque; „Võimu hullustuses“ — peapiiskopp; „Narr Tantis“ — hertsog Venovali; „Palju kära ei millestki“ — don Pedro; „Ohver“ — preester Raghupati; „Mäng surmast ja armastusest“ — Crapar; „Kuulsuse müüjad“ — Daniel Kišborn; „Kaval Ants ja Vanapagan“ — Vanapagan; „Volbri öö“ — Vogt; „Paul I“ — krahv v. Pahlen; „Salakavalus ja armastus“ — Vurm; „Mikumärdi“ — Jaak Jooram.

Tegelaste koosseis: miljardärtööline — F. Moor, üleminsener — Karl Otto, I sinikuju — Ilmar Nerep, I kollakuju — Rud. Engelberg.

Bernhard Linde märgib selle puhul: „Üleminnes üksikute näitlejate võimise ja ettekande üldisele vaatlusele tuleb märkida, et see koguilmes kiitvat otsust väärrib.“

„Postimehes“ 1925 aasta novembris nr. 25 Jaan Pert: „Võisime tunda lavastaja kätt nüansseeravas ja taktiliselt pulsseeravas masside elus.“

N. Andreesen sealsamas: „Dekoratiivselt see lavastus oli stiilsem ja kaunim, kui pea kunagi meie teatrite lavad: lava ainult mängu võimaldamiseks ning optiliseks raamiks näitlejate mängule.“

See ekspressionistlik teos oli ka toodud lavale ekspressionistliku masslavastusena; nukelised liigutused, sõjaväelised pöörded, kätehoides nurgad 45 ja 90 kraadi all.

31. oktoobril tuleb esietendusele Max Mohri kolmevaatuslik komöödia „IMPROVISATSIOONID JUUNIS“ Rudolf Engelbergi lavastusel ja Richard Vunderlichi dekoratsioonega. See lavastus on õnnestunumaid ja paremaid Draamastudio senises tegevuses üldse nii kunstiliselt küljelt kui ka külastajate arvu järele. See lavastus märgib uue tunduva sammu edasi studio tegevuses.

Rasmus Kangro-Pool „Päevalehes“ märgib: „Peaa tähendama, et olin sellel etendusel üllatatud. Öhtu pakkus mulle enam kui arvasin saama. „Draamastudio“ ümber koondunud noored on oma kunsti kunstile tarviliku sooja südamega võtnud.“

Jaan Pert „Postimehes“ 25. novembril 1926 a.: „Teose lähtekoht realistlik, võimaldab mängu, võimaldas tuua esile tundeid ja meeleolusid. Peab kiitma siin iga osalise tihedalt kantud mängu, kujuloomisvahendeid, hääduses meeldivat üldtooni, mis oli puhas, vabalt voolav ja arusaadav.“

Lauri Haarla „Patt“ ehk „Volbri öö“.
Lavastus: Ants Lauter. Dekoratsioonid: A. Tuurand.

Näitlejate koosseis: vürstinna Orlof — Adele Roman, Tomkinov — Felix Moor, Adam Zappe — Ilmar Nerep, Olga — Ly Lasner, Samuel Mill — Johannes Nolk, Jan Mill — Leo Kalmet, doktor Vase — Karl Otto, Elken — Ralf Opsola, kojameister — Arnold Grosstal.

Sel teise hooaja esimesel poolel korraldati endisi lavastusi: „Tuliriita“, „Pisuhända“, „Vaest Pauli“. Peale nende esitati lavale veel Gerhard Hauptmanni „Rahupüha“ ja „Võidujooks varjuga“ — ringreisule.

Hooaja esimese poole kestes anti 16 etendust.

DRAAMASTUDIO TÖÖLISTEATRIKS.

Töölisorganisatsioonide esindajatega peetakse läbirääkimisi teatri asutamiseks tööliste Draamastudio jõududest. Siin jõutaksegi kokkuleppele. Ja 30. jaanuaril 1926. a. avatakse Tallinna Töölisteater draamastudiolaste kandel. Avamisetendusena esitatakse Upton Sinclairi „Masin“, drama, Rud. Engelbergi juhatusel. Osakandjateks draamastudiolased. Sel puhul kirjutab N. Andreesen „Postimehes“

l. 26.: „Õlgugi, et nimeliselt ja ideoloogiliselt käesolev etendus kuulub äsja asutatud Töölisteatrile, siis kunstiliselt teda võib vaadelda „Draamastudio“ etendusena. See realistliku mängulaadiga näidend oli saanud hingestatud väljenduse. Oli pisut kõrvale kaldunud autori antud kujudest, kuid sellest lavastusele oli enam kasu kui kahju.

Osades: Robert Grimes — Karl Otto, Hegan — Johannes Nolk, tema tütar — Ally Tihkan, Julie Peterson — Leida Mõttus, Jack Bullin — Ilmar Nerep, Montage — Ralf Opsola, Andrews — Leo Kalmet, Pürker — Fritz Põldroos.

Teise lavastusena annavad studistid A. Lunačarski draama 8 pildis „Võimu hullustuses“, Paul Sepa lavastusel, A. Tuurandi dekoratsioones.

EDUARD TINN

Näitleja.

Tähtsamaid osi:

- „Gobseck“ — kammerteener.
- „Kuninga habemeajaja“ — krahv Eustachius.
- „Jumala kloun“ — prokurör.
- „Salome“ — Johanaan.
- „Varjude sümfonia“ — Ivan Nour.
- „Kuulsuse müüjad“ — Vana Grandell.
- „Kõmukirjandus“ — krahv.
- „Kui oleksin kuningas“ — Louis XI.
- „Paul I“ — Aleksander I.
- „Mister Vu“ — Basil Gregor.
- „Elga“ — Oginski.
- „Sellega taban seda meest“ — prof. Jeremias.
- „Mäng surmast ja armastusest“ — Claude Vallée.
- „Mikumärdi“ — Johan.

Bernhard Linde „Kajas“ 9. III. 26. kirjutab selle puhul: „Ettekanne jättis ühtlase mulje, mida võib küll lavastaja arvele kanda“.

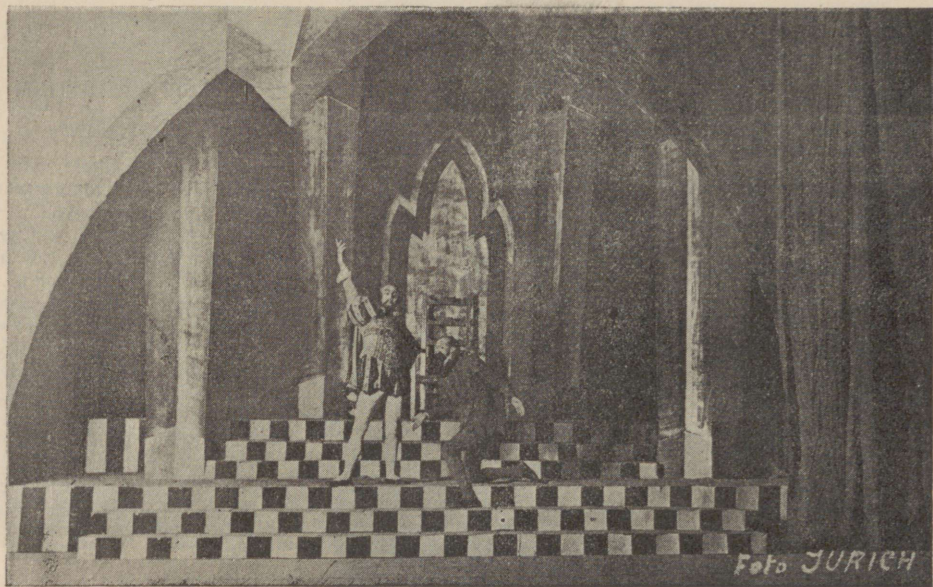
Arthur Adson „Vabas Maas“ 9. III. 26.: „Rohkearvuline tegelaskond püsis üldiselt keskmisel triibul.“

Osalised: kuningas — Johannes Nolk, Aristid, habemeajur — Felix Moor, kantsler — Ilmar Nerep, peapiiskopp — Ralf Opsola, krahv Eustachius — Eduard Tinn.

Loetletud kolm lavastust anti Töölisteatrile selle hooaja kestes. Kahtlematult kõneldav side Töölisteatriga märgib uue lüli Draamastudio arengus. Siit peale tegelasile avanes võimalus tegutseda järjekindlamalt ja laiemalt. Ka palgaolud kuidagi paranevad — saadakse ju väikest palka kahest asutusest. Kahjuks aga kontakt ja selline side kahe nimetatud asutuse vahel kestis vaid kaks aastat.

27. III. 26. tuleb esietendusele Arnold Bronneni „Anarhia“ Fritz Põldroosi lavastusel. See teos sai lavastatud kahes variandis, misuke katse vist küll esmakordne meie teatrite ajaloos ja mistõttu omas see väheke erilisema seisukoha avalikkuse ees. „Anarhia“ samal ajal on järjekorras uus ekspressionistlik teos ekspressionistlikus lavastuses stuudiolaste poolt. Osade jaotus: Grand — Johannes Nolk, insener Carcel — Felix Moor, Bergan — Ally Tihkan, ja Cell — Ly Lasner. Neile lisaks samal hooajal esitati A. Kitzbergi „Libahunt“ kirjaniku 70. sünnipäeva puhul teatrikooli õpilaste poolt, millest kõnet olnud varem.

27. VI 26. Paide muusikapäeval Draamastuudio esines vabaõhuetendusega. Kantakse ette Oskar Wilde'i draama ühes vaatuses „Salome“, lavastaja Rudolf Engelberg. Osalised: Herodias — Leida Mõttus, Salome — Adele Roman, Johanaan — Felix Moor, noor süürlane — Ilmar Nerep, paaz — Ly Lasner, Tigellius — Arnold Grosstal.

A. Lunačarski „Võimu hullustuses“ ehk „Kuninga habemeajur“.
Lavastus: Paul Sepp. Dekoratsioonid: A. Tuurand.

I sõdur — R. Opsola, II sõdur — A. Himbeck. Selle lavastuse puhul olgu märgitud, et siin puudus saatemuusika. Tegelaste tantsesinemisi saatis gongel.

R. Engelberg omaste uute väljendusteede otsimisel ka ses lavastuses taotles uut: iga osaline pidi hoidma enda kõnemeloodia teatavas intervallis teise näitleja kõnemeloodiast. Mäng pidi kuulduma orkestreerituna kas triona, kvartetina jne.

Üldse anti teise hooaja kestes 46 etendusõhtut, kusjuures esilavastuste kõrval korraldati eelolevaist hooagadest kandvamaid lavastusi.

KOLMAS HOOAEG — 1926/27.

Draamastuudio teatrina oma kahe esimese tegevusaasta kestes astus esimesed sammud lavakunsti teel. Draamateatri asetäitjana alustati teatritegevust. Kuid kui siin tekkis ainelisi raskusi, tõmbuti tagasi järjekindlast esinemisest. Tegevuse teise aasta teisel poolel, mil stuudio tegelaskogu ka Töölisteatri moodustab, tuli siin jälle töötada ses ulatuses kui palju vaid suudeti. Saabub ka tööle tagajärgi. Ise küpsedes, ka publikus pikkamööda kasvab poolehoidu. Ja neil eeldustel jätkub optimismi eelolevaks hooajaks, see tähendab: 1926/27 aastal laiendada veelgi tegevust, kuigi

eelmine hooaeg majanduslikult lõppes võrdsest esimesele raskelt. Selle süüks peeti suurel määral ebakindlat toetuspoliitikat kultuurkapitali summadest. Näiteks lubati sealt algul toetuseks 500.000 marka, millist lubadust aga ei täidetud. Tegelikult Draamastuudio Ühing oli seni saanud toetusi kultuurkapitalist 75.000, millest 35.000. tarvitati teatrikooli õppejõudude honoreerimiseks. Teater seega sai 1926. a. kestes kultuurkapitalist toetusi vaid 40.000. senti. Samal ajal igakordselt ruumide üüri tuli tasuda Saksa teatris esinemise korral üle 20.000. sendi. Ükski etendus aga ei toonud sisse säärast kõrget ruumide üüri. Ent ometigi asuti laien-dama teatri tegevust. Taheti proovida lõplikult endi jõude ja näidata võimeid. Teatri Edustus, mis juhtis teatrit majanduslikult ja kunstiliselt, koostus nüüd Otto Aloest, Ilmar Nerepist; lahkunud Fritz Pöldroosi asemele valiti Rudolf Engelberg.

ELS VAARMAN

- „Mikumärdi“ — Silvia.
- „Neetud talu“ — Urve.
- „Elga“ — Elga
- „Mäng surmast ja armastusest“ — Lodoiska.
- „Varjude sümfonia“ — Anka.
- „Ortrun ja Ilsebill“ — Ortrun.
- „Paul I“ — Elisabeth.
- „Antigone“ — Ismene.
- „Kõmukirjandus“ — päranduse krahvinna.
- „Kui oleksin kuningas“ — Huguette du Hamel.
- „Kuulsuse müüjad“ — Ivonne.
- Murueide imekannel“ — Creetake printsess Heldekäsi.

Näitejuhtideks: Rudolf Engelberg, Fritz Pöldroos ja Hilda Gleser. Uueks jõuks nii näitlejaks kui lavastajaks kutsutakse Ants Lauter.

Trupp täieneb uute teatrikooli lõpetajate: Hilda Leisi, Linda Paberiti, Arnold Grosstali ja Adolf Himbecki võrra. Otsustatakse esineda kord nädalas Saksa teatri ruumes, igal laupäeval. Odavahinnaliste rahvaetenduste andmist jätkatakse Lutheri Rahvamajas, sõduritele garnisoni Sõdurite Kodus ning õpilasetendusi linna koolivalit-suse korraldusel. Ringreise loodetakse korraldada eeloleval hooajal laiemalt kui eel-misel. Trupp esineb endiselt kahes teatris: Draamastuudios ja Töölisteatris. Saa-bub hooaeg, mis kunstiliselt kõige kandvam ja sisukam, hoogsam ja vaimselt rikkam senises Draamastuudio elus. Veel on koos kõik jõud, kes studiale annud ta esi-mese ilme. Hooaeg avatakse 8. oktoobril Ernst Hardt'i muinasjutulise draamaga „Narr Tantris“. Lavastajaks Rudolf Engelberg. Dekoratsioonid R. Nymannilt. Kostüümid O. Oboljanovalt. Osalised: Mark, Kurnvali kuningas — J. Nolk, Isolda, kuninganna — A. Tihkan, Brangäns — Linda Paberit, ja Gimella — Adele Roman — tema seltsitarid. Paranis, paaz — Ly Lasner, Denovalini hertsog — R. Op-sola, Dinas — Karl Otto, Ganelun — Otto Aloe; Geeli parunid: I Geeli pa-run — Valter Sooserv, II A. Himbeck, III — Eduard Tinn, IV — Jaan Tihkan, Ugrin, kuninga vana narr — F. Moor, võõras tõbine, võõras narr — Tristani mas-kid — Ants Lauter. Valvur — I. Nerep, võõras rüütel — R. Opsola, timukas — R. Engelberg.

LEIDA MÕTTUS

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Kindrali poeg“ — prl. Ronny; „Opetaja Bubus“ — Stefa; „Salome“ — Herodias; „Volbri öö“ — Leena Pireti tütar; „Pisuhänd“ — Mathilde; „Tuliriit“ — ema; „Kuulsuse müüjad“ — Ivonne; „Masin“ — Julia Patterson; „Gaas II“ — naine; „Kauka jumal“ — perenaine; „Libahunt“ — vanaema; „Kahe isanda teener“ — Beatrice; „Tontide sonaat“ — daam tumedas; „Gobseck“ — kirjanaine; „Neetud talu“ — Epp; „Paul I“ — Maria Fedorovna; „Peetrikese sõit kuu peale“ — Peetrike; „Murueide imekannel“ — vetekuninganna; „Aladiini imelamp“ — Daja; „Tuutulinna moosekandid“ — metsavahi emand; „Päikesesilm“ — Oiekuninganna.

VOLDEMAR ALEV

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Printsess Rukkilill“ — prints Friedel; „Ortrun ja Ilsebill“ — prints Irmeland; „Lulli pillimees“ — viiulikunstnik; „Kõmukirjandus“ — poeg; „Kuulsuse müüjad“ — Anri; „Mäng armastusest ja surmast“ — Horace Bouchet; „Sellega taban seda meest“ — F. Hoffmann; „Mikumärdi“ — Aadam Seeliohv.

„Rahva Sõnas“ — 16. X. 26. O. Kurmiste selle puhul lausub: „Hoolimata kõigest raskustest — puudub teatrimaja, pole nimetamisväärseidki toetussummasid, näib „Draamastuudio“ ometi tõsiseks teatriks kasvavat, keda julgesti võib vanade teatritega kõrvutada, kes neist ette jõudnud. See „Draamastuudio“ lavastus näitas veelkord, kui tõsise ja sümpaatliku ning suure idealismiga kunstilisi sihte taotleva teatriga meil siin tegemist on“.

„Postimehes“ 14. X. 26. N. Andreesen kirjutab: „Draamastuudio“ algas läinud reedel oma tänavuse hooaja teatava soliitse rahulolu tundega. Lavastus tervikuna

ÄLLY TIHKAN-ENGELBERG

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Kilk koldel“ — Väikeke; „Narr Tantis“ — Isolda; „Palju kära ei millestki“ — Heno; „Patt“ — Geila; „Gobseck“ — krahvinna Restaut; „Anarhia“ — Vergan; „Rahupüha“ — Minna Scholgi; „Kuulsuse müüjad“ — pr. Bašlee; „Lulli pillimees“ — Lulli; „Päikesesilm“ — nimiosa; „Ortun ja Ilsebill“ — Ilsebill; „Kauka jumal“ — Leena.

ADOLF HIMBECK

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Tuulte pöörises“ — peremees; „Libahunt“ — Tammaru peremees; „Gaas II“ — rauk; „Kindrali poeg“ — professor; „Palju kära ei millestki“ — II rüütel, Leonato, Messina asevalitseja; „Jumala kloun“ — majaperemees; „Öö“ — kindral; „Volbri öö“ („Patt“) — Laukkus Kirikulanen; „Op. Bubus“ — P. van Kamperdorf (kaubanõunik); „Mäng surmast ja armastusest“ — Carnot; „Toomapäev“ — vanem; „Kõmukirjandus“ — parun Barrenkrona; „Kuulsuse müüjad“ — krahv Ljevill; „Ortrun ja Ilsebill“ — munk Kalur; „Salakavalus ja armastus“ — president; „Sepp Rõõmusmeel“ — maavalitseja; „Kauka jumal“ — Mogri Märt.

rõõmustas: siin jäi püsima algatatud romantika, unistuslikkus ning valitses üks väljendusviis.“

„Päevalehes“ Rasmus Kangro-Pool kirjutab: „Draamastudio“ on „Narr Tantrisega“ annud tunnistuse oma sisemisest kunstilisest jõust ja kunstilisest maitsest, ja see õigustab temale kõik heasoovilikkuse edasitöötamiseks ja soovi, et publik seda „elavalt kannaks“. Eeltoodud tsitaatideski ilmneb, milliselt võeti vastu „Narr Tantis“. See oli stiilne lavastus romantilise muinasjutu alalt. Näitlejad kõnelesid siin ühetasase sordiini all. Kõnelemine oli veidi laulev; tunduvalt meloodiline, ent ainult

lüüriline, mis seda kergemini vaatleja kandis teise maailma. Ja mitte põhjusest Rudolf Engelberki peale seda lavastust ei hinnatud ainuma hinnatava romantiliste muinasjuttude lavastajana meie toleagueses lavakunsti. Erineval arvamusel oli siin ainult üks, H. V. (ellner) „Vabas Maas“. Publiku poolt teos võeti vastu eriti soojalt, ja sel oli menu. Siitpeale sel hooajal studio iga uue lavastusega on tõusu teel. Publik võttis osa etendusist rohkearvuliselt.

14. oktoobril 1926 a. tuleb esietendusele M. Metsanurga „Kindrali poeg“, draama 7 pildis—Töölisterile. Teatavasti Tartus see keelati ära repertuaarist, mistõttu selle lavastus siin osutus erilisel kõmulisena ja helevuslikuna. Lavastus leidis tunnustuse arvustuses, ja eriti publik külastas seda. „Kindrali poeg“ on menukamaid tükke Draamastudio repertuaaris. Peaosaliste lahkumise tõttu teatrilt oldi sunnitud katkestama teose mäng selle mineku-hoos.

H. Raudsepp: „Mikumärdi“.
Lavastus: R. Klein. Dekoratsioonid: A. Mölder.

Järgneb hooaja tippsaavutis. 31. oktoobril tuleb esietendusele Shakespeare „PALJU KÄRA EI MILLESTKI“, komöödia 16 pildis A. Lauteri lavastusel A. Tuurandi dekoratsioones ja Oboljanova kostüümes.

Tegelaste koosseis: Don Pedro, Arragoonia prints — Ralf Opsola, Don-Juan, tema sohivend — J. Nolk, Claudia, noor aadlimees — I. Nerep, Leonata, Messina asevalitseja — A. Himbeck, Antonio, tema vend — B. Rosenvald, Balthasar, Don Pedro teener — U. Holts, Borachio — E. Tinn, Konrad — O. Aloe, Ühtepuhku — R. Engelberg, Vastumuhku — A. Meering, kirjatundja — A. Betlem, munk — J. Hero, Leonata tütar — A. Tihkan, Beatrice, Leonata õetütar — L. Üner, Margarete — L. Paberit, Ursula — J. Tikandt, käskjalg — Jasmin, lööper — A. Simus, Nööper — A. Ambel.

See oli studioliaste paremaid kunstilisi saavutusi nõudliku ja kogenenud näitejuhi juhatusel. Sel puhul lausub R. K. P. „Päevalehes“: „Seekord oli kavastus Ants Lauteri käes, ja me teame, et tema lavastused alati võrdlemisi ses suhtes õnnelise tähe all on sündinud. Ka nüüd võib rahuliselt märkida, et mäng oli hoogne ja hea kompositsioonilt. Kordalainuks võib pidada mängu, kokkuvõttes näitleja tüüpide valikut, nende miimikat, nende liikumist. Hra Tuurand oli hea vilumusega annud lihtsad kuid sobivad maitsekad dekoratsioonid. Draamastudio on selle näidendiga uue tubli sammu teinud. Võib rahuldustundega märkida, kuidas noor kasvav elu

„Draamastudio“ kaudu edurikkalt elujõulisi samme astub. Võib juba praegu öelda, et meil pole enam üks, vaid kaks teatrit“.

Arthur Adson „Vabas Maas“: „Draamastudio paneb enese kõigi asjaolude kiuste maksma ja täidab juba kõigi asjaolude kiuste kindlasti Daamateatri likvideerimisest tekkinud Tallinna teise teatri tühjaks jäänud kohta.

Kui Draamastudio oma märgitud püüdmis ei võitnud ehk veel laiade hulkade tunnustust, siis pärast viimast esietendust pidi küll rohkearvuline publik, kes mitte ainult ei koosnenud Draamastudiole niikuinii sümpatiseerijaist, koju minema veendumusega ja rahuldustundega, et meil Tallinnas on kaks teatrit, kes teatriarvustajale midagi pakkuda võivad.“

RUDOLF KLEIN

Näitejuht ja näitleja.

Tähtsamaid lavastusi: „Mikumärdi“, „Mister Vu“, „Salakavalus ja armastus“.

Tähtsamaid osi: „Paul I“ — nimiosa; „Mister Vu“ — nimiosa; „Mikumärdi“ — Ants; „Salakavalus ja armastus“ — Ferdinand.

N. A. „Postimehes“: „See komöödia oli leidnud enesele õnneliku lavastaja Ants Lauteri, nagu Draamastudio üldse hea lisa oma jõududele. Mänglevas tempos lendas mööda 16 pilti ainult kahe pisikese vaheajaga. A. Lauter oli võtnud tarvitusele lava poolitamise eesriidega, mille abil ta omal ajal lavastas Estonias.“

21. novembril tuleb esietendusele Draamastudio tegelaste poolt Töölisterile Lunačarski draama „Võimu hullustus“. See on teine kandvam lavastus sel tragöödia hooajal Töölisterile studistidelt.

24. novembril tuleb esietendusele A. V. Philippi „JUMALA KLOUN“, grotesk 8 pildis. Näitejuht Fritz Pöldroos, dekoraator H. Olvi. Osaliste koosseis:

Maalikunstnik — I. Nerep, modell — H. Leis, majaperemees — H. Himbeck, minister — I. Nolk, ameeriklane — R. Opsola, kohtunõunik — K. Otto, prokurör — F. Moor, komissar — Jasmin, esimees — I. Nolk, vangla vaimulik — J. Tihkan, vang — A. Meering, härra — V. Alev, daam — I. Tikandt.

ADELE ROMAN

Näitleja.

Tähtsamaid osi:

„Neetud talu“ — Urve; „Salome“ — nimiosa;
 „Mees, loom ja voores“ — Grazia; „Improviseeritud
 juunis“ — vürstinna Orloff; „Pisuhänd“ — Laura;
 „Michael Kramer“ — Alvine Lachmann; „Tuliriit“ —
 Margaret; „Hans Tahmaägu“ — Herba; „Päikesesilm“
 — Utralada; „Masin“ — Annie Bogus.

ARNOLD GROSSTAL

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Kauka jumal“ — Peeter Pärn; „Varjude
 sümfoonia“ — Trajan Pandria; „Printsess Rukkiõll“ — And-
 revs, mölder; „Uuendatud paradiis“ — Markus; „Kahe isanda
 teener“ — dr. Lombardi; „Volbri õõ“ — kirikuvanem Laukkus;
 „Salome“ — Tigellinus; „Libabunt“ — Märt; „Gaas II“ — mees;
 „Michael Kramer“ — arhitekt Zuhu; „Tontide sonaat“ —
 suurtsugu härra.

See pooleaasta järjekordne poolenisti ekspressionistliku teose lavastus studio kolmanda lavastaja kätes ei leidnud eelmistega võrreldavat tunnustust. Individuaalsus sellel ei puudu, nii oma moodsuse, kui traagikoomilikkuse tõttu, seda nii teoses kui mängus. N. A. „Postimehes“ kirjutab: „Nii näetejuht, dekoraator ja näitlejad koos olid teinud huvitava töö, mis köidab tähelepanu just kogu saavutuse ulatuses. Groteskilt oli läbiviidud traagikoomiline joon. Traagiline ja koomiline joon ei järgne teineteisele, nagu näeme seda tihti, vaid just koos kokkusulatatuina.“

Detsembrikuu 4. ja 5. Draamastuudio esineb Tartus, repertuaaris: „Improviseeritud juunis“, „Võimuhullustuses“, „Palju kära ei millestki“ ja „Narr Tantris“. Tartu

MIZZI MÖLLER

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Mikumärdi“ — Mimm; „Mister Vu“ — pr. Gregori; „Sellega taban seda meest“ — Holč; „Potah ja Perlmutter“ juudi vanaproua; „Sinihabe kaheksas naine“ — Monna.

ALEKSANDER MÄGI

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Mikumärdi“ — pops Jüri; „Mäng surmast ja armastusest“.

intelligents võtab seda studistide külaskäiku teretulnuna. Üliõpilasleht nr.12. 1926. avaldab järgmist: „Draamastuudio, meie noorte lavasõprade ja lavakunstnike koondis, teeb eelolevate võõrusetendustega teise külaskäigu Tartule ja meile. Oleme püüdnud jälgida teid, „draamastuudiolased“, kes tahate luua meile uue teatri — olete selle juba loonudki! Tervitame teie otsimisi, mida teete läbikäies õpingute aegu, teritades lavanärve teadusepärasemate tulemusteni. Püüdke tabada kuulaja vastuvõtte kõrva, leidke üles ta hinge hellem koht — ja teie kuuldesaal ei jää tühjaks. Ärge omistage nagu tõde: publik ei armasta teatrit, meie aeg on kunstivaenuline. Meie ei tunne oma aega, ei mõista ta nõudeid — ainult see pesitseb eellausutud sõnade taga. Ja

Vasakul:
B. ROSENVALD
Näitleja ja
dekoraator

Paremal:
M. SUURHALLIK
Näitleja

R. KALK
Inspetsient ja näitleja.

SALME REEK
Näitleja ja büroopreili

teie, sõbrad, ärge unustage ka üht, et kunstis ei tohi puududa, ei tohi kustuda säde-
meke, mida nimetatakse „pühaks tuleks“. Kandke seda. Kuid ärge mõelge kohe, et
see tuluke tingimata avalduma peab jumalateenistuslikus õilsuses. Võtke, mis teie
võitudeks määratud; kasvatage endis tunnet, mis teid väärt. Teie olete meie tõusev,
saabuv lavakunstnikkude põlv.“ (J. Pert.)

Akadeemilise Kirjandusühingu Dramaatiline Osakond korraldas vastuvõtu studis-
tidele Üliõpilasmajas, mis osutus esimese seltskondliku tunnustusaktina Draamastuudi-
ole. Kirjandusühingu esimees prof. G. Suits tervitas studiste, mis ei jäänud vastamata.

18. detsembril studistid koos teatrikooli õpilastega toovad välja Töölisterile M. Martinet' „Öö“, H. Gleseri juhatusel. Kuigi peaosalisteks teatrikooli õpilased, läheb tükk menukalt ja ei alanda hooaja üldist taset.

22. jaanuaril tuleb esietendusele Lauri Haarla „Volbri öö“ ehk „Patt“, draama neljas vaatuses, A. Lauteri lavastusel ja A. Tuurandi dekoratsioonega. Tegelased: Elias Kolk — I. Nerep, Agnes — L. Lasner ja H. Leis, Ismael — F. Moor ja K. Otto, Taneli Öhr — I. Nolk, Geila — A. Tihkan, Laukkus — A. Himbeck, kuninga vogt — R. Engelberg ja R. Opsola, Hull — Ed. Tinn, ja teised.

Lavastus nii kunstiliselt kui aineliselt osutus keskpärasena.

ALEKS PETERSON
Kirjanduslik konsultant.

HELNI NEREP

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Kõmukirjandus“ — paroness Alise; „Kauka Jumal“ — Miina; „Neetud talu“ — „Printsess Rukkilill“ — Rukkilill, „Tahmanägu“ — printsess Pesu-Liisu.

9. veebruaril 1927. aastal Draamastudio korraldab noore tantsijanna Alice Jürna tantsude-õhtu Saksa teatri ruumes, kes end oli täiendanud Saksamaal ja esines esikord kodumaal.

24. veebruaril esitatakse lavale Tallinnas O. Wilde'i „Salome“.

Nagu juba varemalt tähendatud, kõneldav hooaeg on kunstiliselt kõrgel järjel, mida kinnitavad lavastuste rohkus ja nende vastavalt arvustus ning publiku rohkearvuline külastamine. Lavastuste arvult ei jää maha Draamastudio teistest suurteatritest, kuna repertuaari sisukuselt arvustuse tunnustuse järgi seisab esikohal. („Üliõpilastele“). Sisemiselt elatakse üle suurt pinget. Töö rohkus ja intensiivsus on maksimaalsed. Proov vahetub prooviga — keskpäevast hilise ööni — kardetakse ületöötamist, väljakurnamist, mis ka teostus. R. Engelberg, studio mõtte

AGNES LEPP — näitleja

L. TUI — näitleja ja kostümeerija

A. LEPP — juhastuse liige

kandvamaid idealiste, on sunnitud lahkuma tööst, olles rabelenud enese siin viletsates oludes surmatõvele. Ka teiste närvid on liiaks pingul — ja arusaadav, et siin rebenema pidi. See väljendus teatris 1927 a. kevadel esimese sisemise kriisi näol. Selle kriisi tõukeks olid peamiselt majanduslikud põhjused.

Tuleb kriipsutada alla, et vaatamata edule kunstiliselt, Draamastudio majanduslikult satub ikka raskemasse olukorda, sest välistoetused on väiksed, piletid odavad, teatriruumide üür aga kallid. Sissetulekud katavad vaevalt etenduskulud.

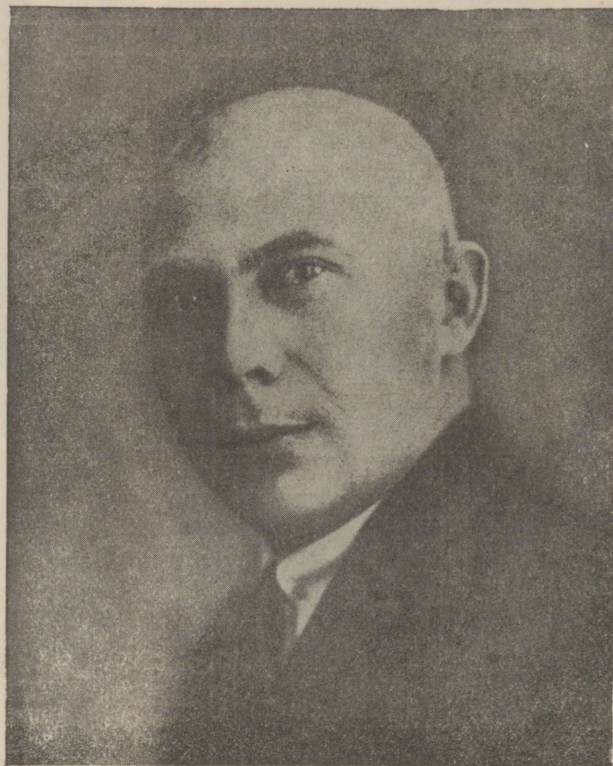
Suur osa tegelasi töötab tasuta — sest palgad on saamata kauemat aega. Teised saavad seda kaunis vähesel määral. Peab tunnistama, et suuremate ainelistel võimalustel juures see edu, mis algas hooajaga, oleks püsinud ka tulevikus.

Nüüd aga aineiline kitsikus paraliseeris tegevuse ja tõi kaasa languse.

JOH. KALJOLA (NOLK)

Näitleja.

Tähtsamaid osi: „Tontide sonaat“ — Oberst; „Michael Kramer“ — nimiosa; „Kuningas Ödipus“ — Kreon; „Pisuhänd“ — vana Vestman; „Improviseerimised juunis“ — Samuel Mill; „Võimu hullustused“ — kuningas Dagobort-Gruel; „Anarhia“ — Grand; „Narr Tantris“ — Mark; „Volbri öö“ — Tonali Öhrn; „Neetud talu“ — Heinrich; „Murueide imekannel“ — Hans; „Sinihabe kaheksaks naine“ — Brown; „Mr. Vu“ — Robert Gregori; „Varjude sümfoonia“ — Andrei Bates.

Puudused ja kannatused on soodsaks pinnaks rahulolematuste ja käärimiste esilekutsumiseks. Nende rahulolematuste tulemuseks on vahejuhtumised, mille tõttu studiost lahkuvad Ly Lasner ja Felix Moor. Esimene tuleb tagasi hiljem. Teine jääbki eemale — osalt oma alalise ameti tõttu. Ent eeltooduga ei olnud küsimused kaugeltki lahendatud. Hakati otsima rahutuste põhjusi ja nõudma majanduslikku kindlustust. On loomulik, et etteheited langesid Edustuse pihta, kes ju kõike juhtija — ning vastutaja. Taheti näha majanduslikke aruandeid, mis kunstilise töö rohkuse tõttu olid tegemata, või peetud puudulikult. Kuna teatri asutamise puhul Edustus jäi piiramata volitustega teatri peremeheks, kes isegi ümbervalimisele ei pidanud tulema. Siis nähti ka selles süsteemis takistavat põhjust teatri edulisele töös.

Lahkunud Edustuse liikme F. Moori asemele kutsutud L. Kalmet seadiski Edustusse tuleku tingimuseks rea nõudmisi studio siseelu ümberkorraldamise alal, millega enamus lavategelasi oli ühinenud. Läbirääkimistel jõutigi kokkuleppele. Edustus astus tagasi. Kutsuti kokku tegelaste üldkoosolek. See valis uue edustuse, kuhu jäi enamus endiseid liikmeid ja juure valiti L. Kalmet ja L. Mõttus. See Edustus jäi nõuandvaks organiks, kuna teatri tegelikuks valitsejaks valiti juhatus. L. Kalmetile antakse täielised volitused teatri juhtimiseks, kelle ettepanekul kinnita-

H. LEIS

ALEKSANDER TUURAND
Dekoraator.

M. LEMBERG
Näitleja

J. KARELL
Dekoraator

takse juhatuse liikmeteks F. Põldroos ja K. Otto. Siit peale muutub teatri juhatus iga aasta ümbervalitavaks organiks. Teatri majandus ja talitustöö jääb endiselt O. Aloe hoolde.

Kriisi meeleolus üksikud tegelased kavatsesid lahkumisi ja üleminekut teistesse teatritesse, kust vastavaid ettepanekuid juba tehtud. Ühistel läbirääkimistel ja jõu-

pingutustel meeled rahunevad. Ja L. Kalmeti esitatud siseelu reformid päästavad seekord teatri lõhenemisest. Peetakse rida koosolekuid. Arvustatakse seniseid seisukohti ja tegevust. Seatakse üles nõudmisi tuleviku jaoks. Ja leitakse lõppeks üksmeel, mis kujunes veel kindlamaks seetõttu, et otsekohe asuti töö juure, Faiko „Pubuse“ äraõppimisele.

30. aprillil on selle esietendus Töölisteatri. A. Faiko komöödia „Õpetaja Bubus“ 3-es vaatuses, lavastaja A. Lauter. Dekoratsioon A. Tuurand. Tegelased: Bartholomäus — A. Himbeck, Alfa — L. Möttus, Parun Teesa Feiervari — I. Nerep, Gertrud Baase — H. Gleser, Tilchen, — L. Paberit, Tea — E. Vaarman, kindral Berkovets — K. Otto, pastor — R. Opsola, Bubus — L. Kalmet, Valentin — A. Meering. Olgu siinjuures

RALF OPSOLA — Krahv Pahlen.
„Paul I.“

LY LASNER — Sophie de Courvoisiere.
„Mäng surmast ja armastusest.“

tähendatud, et Töölisteatrile esitatud lavastusi hiljem mängiti ka Draamastuudios. Ka nendel tuleks siis peatuda. „Õpetaja Bubus“ oma väljatöötuselt ja mängu kandvusest tõuseb studio kunstilisemate saavutiste tasapinnale.

Kevade eel Draamastudio läheb ringreisule. Repertuaaris I. M. Synge „Kangelane“, komöödia 3-es vaatuses ja, B. Thomas'i „Tädi“, naljamäng 3-es vaatuses. Mõlemate teoste lavastaja on K. Otto. See ringreis korraldati kitsarööplise raudtee piirkonnas. Sõideti maale, et võib olla ringreisudel teenida vähemalt palka. Kuid tagajärjed osutusid võrdlemisi halbadeks. Mida tuleb elada ringreisudel, olgu toodud paar joont kõnesolevast. Teed olid parajasti kevadiste sadude tõttu eriti

viletsas seisukorras. Sõita tuli aga tihti raudteejaamast kilomeetrite kaugusele mängukohale. Näiteks Vädrast Kärusse on 25 kilomeetrit. Seda teed sõideti 7 tundi omnibuseil. Naisnäitlejad jäid halval teel loksutamisest merehaigeiks. Need siis asusid minema jala mööda pori.

Esimesel suvistepühal Pilistveres etendus jäi ära ränga ja kestva piksevihma tõttu. Põltsamaal jõuti õhtul kohale kell 11. Kuid etenduse algus oli kuulutatud välja kell 9. Publik ometigi ootas veel näitlejaid. Ja näitlejate kohalesaamine võeti vastu hõisketega. Olgu veel lisatud juure siia: igal õhtul ringreisil tuleb män-

A. TIHKAN
— Isolda
„Narr Tantris“.

gida uues kohas. Tavaliselt keskmiselt tuleb raudteejaamast sõita välja kell 3 või 4 peale lõunat. Kell 8 algab mäng, kell 11 öösel lõpeb etendus. Kella 2 ja 4 vahel jõutakse tagasi jaama. Ja järgmise päeva kella 3—4 vahel tuleb uuesti sõita välja uude kohta andma etendust.

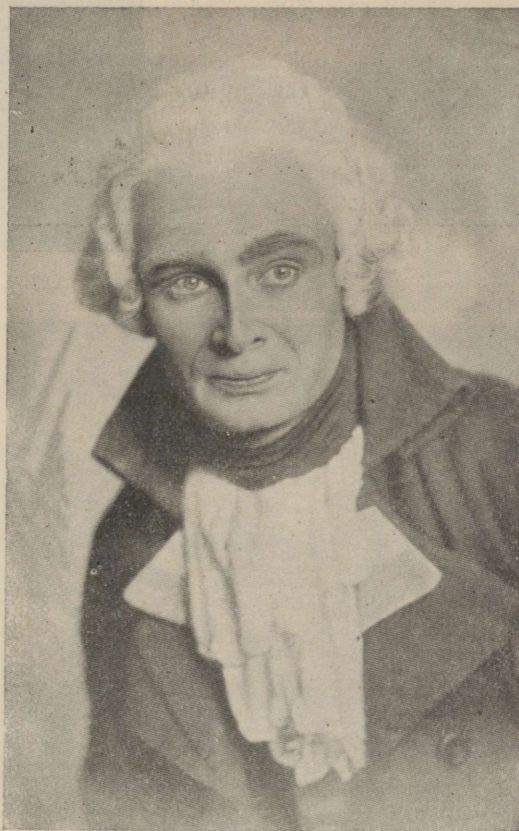
Sel hooajal trupp mängis üle 60 korra.

Suvel esinesid stuudiolased R. Tagore'i „Ohvriga“ Jõhvi laulupeol; Iisaku kiriku aastapäeval 14. VIII. ja Toilas 21. VIII.

1927. aasta kevade on saatuslik Draamastudio senises arengukäigus. Möödunud hooaeg oli kunstiliselt paremaid. Juba laialdaselt jälgiti studio tööd. Tunnustus tundub üldsenagi. Kuid nüüd lahkub A. Lauter tagasi Estoniasse. R. Engelberg saadetakse Taageperasse tiisikusehaigete sanatooriumi. Lahkub meesnäitlejaid F. Moor. Ja see kokku moodustab Draamastudio sisus tunduva kaotuse.

NELJAS HOOAEG.

Draamastudio 1927/28. algav hooaeg ei tööta head. Oma teatrisaali puudus endiselt takistab tööd. Muutunud olukorra peale vaatamata tahetakse esineda igal nädalal kord Saksa teatri ruumes. Ka on nähtud ette etenduse jätkamine Lutheri rahvamajas, Koplis, Nõmmel ja Sõdurite Kodus. Ei ole huvitusetu märkida, et osavõtt Tallinna ja ümbruse näitelavadel leiab sooja poolehoidu rahvas. Ja kui tavalisest kesklinna teatrisaalid püsisid tühjadena, väikesaalid linna servades ei suutnud mahutada tihti kõiki külastajaid. Nähtavasti vajas publik, et teater viidi temale juurde

RUD. KLEIN,
„Mäng surmast ja
armastusest“

ja seda odavate hindadega ja lihtsamas ümbruses. Peatähelepanu on aga pöördud ringreisudele, sest kohapeal esinemiste kordadel puudujäägid antud tingimustel on paratamatud. Siinkohal tuleb kriipsutada alla, et kõnesolevast tööajast alates ringreisud maad mööda, mis seni kannud juhuslikku laadi, muutuvad regulaarseiks ja sagedamaiks. Nii võib seda hooaega täie õigusega märkida kui Draamastudio alalise rändtegevuse algust. Kõigele lisaks vahekord Töölisteatri juhatusega on halvenenud. Viimane asub koostama oma iseseisvat truppi, mistõttu langeb ära võimalus studistidel kohapeal pidevalt tegutseda. Sel olid ka mõjud studio siseelule ja selle kaudu ka töö tagajärgedele. Nähakse ette kaks suuremat ringreisu üle maa ja etenduse tsükle Tartus, Rakveres ning Tapal hooaja kestel. Ka on uuenenud Draamastudio juhatuse koosseis.

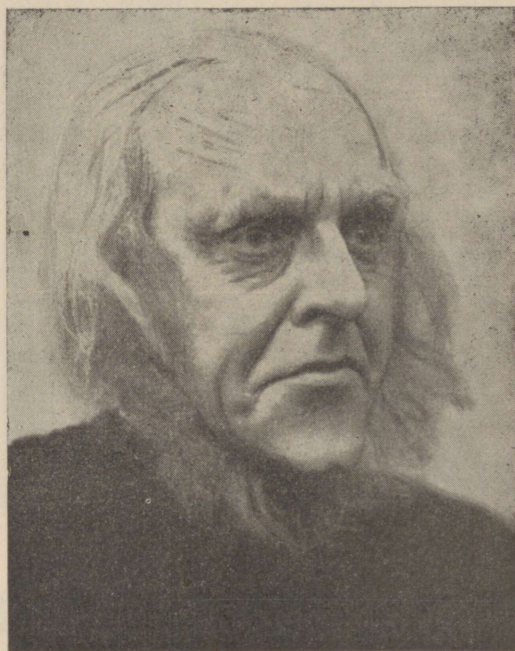
Kunstilise juhi kohuseid täidab F. Põldroos. Tegelaste koosseisu tulevad juure äsja teatrikooli lõpetanud: Els Vaarman, Eduard Tinn, Anton Ilves (Seves), Voldemar

Pahemal:
K. VÄLBE
Näitleja.

Paremäl:
V. ROSS
Talitusejõud

A. Himbeck —
„Laukkus“
Lavastusest „Patt“

Alev ja Helmi Nerep. Samal hooajal trupp täienes August Sunnega, kes tuli üle Rändteatrist näitlejaks ja lasteetenduste lavastajaks.

Hooaeg avatakse 21. oktoobril R. Rollandi draamaga „Mäng surmast ja armastusest“, mis esitatakse kolmes pildis, F. Põldroosi lavastusel ja H. Olvi dekoratsioonega.

Ebadramaatiline teos, pealegi raske tõlgitseda, osutus studistidele antud koosseisus ülejõukäivaks.

23. oktoobril esitatakse lavale lasteetendusena Ada Cumačenko „Lulli pillimees“ 4 vaatuses, K. Otto näitejuhatusel, R. Vunderlichi dekoratsioonies ja Gerd

Neggo poolt seatud tantsudega. Siit peale stuudio asubki andma lasteetendusi, mis kujuneb hiljem linnatrupi süstemaatiliseks tööks. Juba eelpool oli tähendatud, et algas järjekindel rändtegevus. Sellest ei saanud võtta osa kohapealsete ametite tõttu osa näitlejaid.

Jatkatakse viimastega katseteatriliste etenduste andmist, millest võtsid osa kõik trupi liikmed. Siinviibivate jõududega esitatigi lasteetendusi. Neile lisanes veel tegevus katseteatrina nii kõnesoleval kui ka järgnevail hooajul, millest võtsid osa tihti kõik tegelased. Tegevuse arendamine n. ö. kahel frondil leiab põhjendust järgmises: rändtegevus on raskemaid teatritöös, ühtlasi ka väljakurnav, mispärast vajadus oli alalise baasi järele kohapeal, kus tegelased võiksid vahetuda, puhata ja vaimset värskenduda. Tuleb veel kriipsutada alla, et tähelepanu juhtimine ringreisudele ka teatavat osa mängis kunstilistes ebaõnnestumistes Tallinnas, ja repertuaari ilmes.

Karl Otto —
Piibeleht

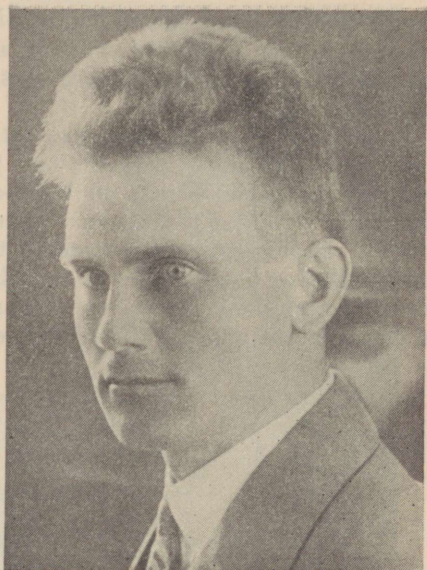
E. Vilde „Pisuhänd“

27. novembril esitatakse lavale juba teine lasteetendus: M. Mölleri „Imekannel“, jälle K. Otto näitejuhatusel. Lavastatakse A. Kitzbergi „Neetud talu“, draama 4. vaatuses, L. Kalmeti juhatusel. Kuigi sama teos mõningate aastate eest oli mängus kohapeal, suutis selle lavastus leida laialdasemat tähelepanu nii publikus kui arvustuses. Ja jälle järgnevad lasteetendused: 27. detsembril A. Kitzbergi „Kaval Ants ja Vanapagan“ ning 22. jaanuaril 1928. a. Bassevitzi muinasjutt „Peetrikese sõit kuu peale“ — A. Sunne lavastusel.

15. veebruaril 1928. a. K. Otto instseneering „Oleksin ma kuningas“, neljas vaatuses Huntly Mc. Corthy samanimelise draama järgi, K. Otto näitejuhatusel. Parajasti valitses meie teatrielus instseneeringute hooaeg. Ka studios katsestati sel alal. Kuid instseneeringud õnnestusid harukordadel, ja vahest ainult vastavate dramaturgide — näitejuhtide kaastegevusel. Draamastuudio instseneering antud eeldusteta

O. OBOLJANOVA
Kostümeerija.

A. SEVES-ILVES
Näitleja.

A. MÖLDROO
Dekoraator.

ei võinudki teostuda rahuldavana. Kevadel Draamastudio korraldab pikema ringreisi üle maa. Eeskavas on „Peetrikese sõit kuu peale“ ja „Kuulsuse müüjad“. Olgu lisatud veel juure, et Draamastudio ikkagi lavastas vahetevahel Tööliseatrile. Seal esitatud teostest olgu loetletud Nivois-Kolinnikovi „Kuulsuse müüjad“ ja G. Kaiseri „Kõmukirjandus“ J. Nerepi juhatusel.

Hooaja kestel anti kokku 130 etendusõhtu ümber. Möödus viljakas hooaeg,

kuid kunstiliselt nõrgemaid studio elus, mis osalt tingitud uuest suurest töökoormast — tegutsedes rändteatrina. Positiivse saavutusena sel hooajal oleks märkida laiem kontakt maa publikuga ja seal esinemistingimuste tundmaõppimine. Kõigile kaotustele lisaks — Draamastudio esimesi kunstilisi ja vaimlisi juhte, Rudolf Engelberg sel hooajal, 19. jaanuaril lahkub elavate seast Tartus ülikooli kliinikus. Ta sängitati Tartu Maarja surnuaiale tõrvikute saatel kogu tegelaskogu osavõtul. Ja kaua veel põlesid ta haul kokkupanduina tõrvikuid eriti pakasel ja sumbuma lõõnud talveõhtul.

Hooaja kestel lahkub näitejuht F. Põldroos, siirdudes Töölisteatrisse. Kuna kunstilimavaatelt F. Põldroos kaldus pahempoolsusse, milliste probleemide üle teatri sise-elus ohtralt vaieldi, ta lootis leida eest Töölisteatris vastavamaid tegevusvõimalusi.

Tol ajajärgul püüti lahendada probleemi: kas luua teatrile lipukiri ja toimida selle järele, või peab teatri ilme avalduma selle tööst? Mõlemal seisukohal oli pooldajaid. Enamus kaldus viimasele, mis jäigi kestmaks aluseks teatri-tegevuses.

L. Kalmet — Jan
„Improvisatsioonid juunis“

E. Tinn — C. Vallée
„Mäng surmast ja armastusest“

HOOAEG 1928/29.

Eelmärgitud asjaoludel Draamastudio sisemine seisukord, nii kunstiline kui tegelaste oma, põeb kriisi. Teatrijuhatuse peaülesandeks on otsida teid, kuidas teatri-tasapinda vähemalt hoida endisel tasemel. Kõnelemata majanduslikest raskustest kannatas tegevus ka aktiivsete tööjõudude puuduse tõttu; sest raskeks pidi muutuma olukord sel põhjusel, et nii administratiiv-majanduslikus kui kunstilises tegevuses seotud olid pea ühed ja samad isikud, kelle töö rohkuse tõttu üks kui teine ala paratamatult kannatas.

Tunnustati hädatarvilikuks uute jõudude juurdeõmbamine ja ühingu juhatuse ümberkorraldamine, kelle kätte võiks usaldada osa tegevuse funktsioone. Ühingu juhatuse oli neil aegadel passiivne — osalt isikutest mitteolenevatel põhjustel — ning kogu tegevuses, ka teatrikooli korraldamises olid tegevad samad isikud, kes moodustasid teatrijuhatuse. Asutaksegi ümberkorraldustele. Ühingu juhatusse kutsutakse

rida seltskonnategelasi: E. Madisson, O. Angelus, J. Kaiv, A. Lepp jt. Teostatakse uus tööjaotus ja -korraldus. Kui teatrikool enamgi oli eraldatud teatrist, siis nüüd need eralduvad jooned saavad veel selgemaiks. Kool kuulub otsekohe ühingu juhatuse kompetentsi. Koolijuhatajaks jääb edasi L. Kalmet. Teatri asjus majanduslikud küsimused lähevad samutigi uue juhatuse lahendada, kuna teatri kunstilist külge jääb valitsema teatrivalitsus koosseisus: L. Kalmet, K. Otto, E. Tinn, kuhu ühingu juhatuse oma esindajana saatis juure A. Lepa.

Hakatakse nõutama välistoetuste suurendamist. Ssmal ajal kui teised teatrid saavad välistoetusi kes kümne, kes kuue, kes poolteist miljoni suuruses, Draamastudio saab vaid 500.000 marka aastas. Viimase näitlejad neis oludes on püsinud koos vaid idee tõttu. Ikka veel vaid osa on kutselised. Kõrgem tasu kuus ei tõuse üle 5.000 senti. Ja sedagi suudetakse maksta välja ebaregulaarselt. Käesoleval hooajal koostöö Töölisteatriga lõpulikult katkeb. Viimane soetab oma teatrit. Juba kuulutatakse Draamastudiole lõppu. Ja seda eestkätt siin varem kaasalõönute poolt: N. Andreesen „Rahva Sõnas“, B. Linde „Postimehes“ ja A. Adson „Loomingus“. Ent Draamastudio vitaliteet on elulisem, ta elujõud sitkem kui seda näib.

Els Vaarman —
Huguette

„Kui oleksin
kuningas“

Samal ajal ka lavakunsti ühing „Rändteater“, kes ka korraldab ringreise maal, ähvardub likvideeruda. Esialgsest trupist siin on järele jäänud ainult mõned üksikud ja siin siis kultuurkapitali kultuurpoliitilise komisjoni soovi kohaselt Draamastudio ning Rändteatri esindajad astuvad läbirääkimisesse, et kas mitte nimetatud teatreid ühendada. Ja mõlemad teatrid ühinevadki. Saabub uus teater nende kahe jõududest. Selle uue teatri hooldajaks määratakse Draamastudio Ühing, kusjuures selliselt uuendatult Draamastudio võtab enda kanda rändteatri ülesanded täielikult.

DRAAMASTUUDIO VABAÕHUETENDUSED.

Nagu varem märgitud, Draamastudio areng pole teostunud sirgjooneliselt. See kogu aeg kõigub kord tõustes üles, kord langedes alla.

1928 a. suvel Draamastudio korraldusel lavastatakse laulupeo puhul Tallinnas vabaõhuetendustena Sophoklese tragöödia „Antigone“ ja Adsoni „Toomapäev“, draama 3 vaatuses. Esimese lavastajaks on Paul Sepp ja teise — A. Lauter. Osakandjais näitlejaid üle maa meie kandvamatest teatritest. Meie vabaõhuteater samal ajal pühitses oma viieaastast juubelit. 30. juunil kümnedtuhanded pealtvaatajaid jälgis „Antigone“ etendust laulupeo laval. Vaatajate ees tõrvikuid hoides ja prožektorite vahelduval valgustusel liikusid suured distsiplineeritud massikoorid, kostus kaugele tegelashulkade kõne. Lavastuses kuningas sõitis ette kaherattaga antiiksel sõjavankril, mille ees neli hobust. Ta ees ratsutasid tõrvikuid hoides sõdurid. Antigone osakandja laia paatose ja läbituntud ettekandega esitas täiuslikult õe klassitsistliku traagika tapetud venna puhul.

R. Opsola — Jüri

„Neetud talu“

Osakandjateks eesti teatrite paremad jõud, kes vabaõhuesinemistes väärikalt astuvad publiku ette.

J. Pert „Postimehes“ 4. VII. 28.: „Antigone“ lavastuse kaudu muutus kümnete tuhandete ees luuleliseks eluks. Näitejuht oli liikuma pannud lavastuses suured massikoorid. Ta oli need mitte üksi pannud liikuma, vaid neist toonud välja traagilise kõikumise, hulkadekõne, hulkade plastika ja laval nende grupeeringu. Tuhandepaline tegelaste-hulk tõrvikuid käes hoides moodustas laval, peaks ütlema, „plastilise sümfonia.“

„Antigone“ vabaõhuetendusel oli massilisemaid ja distsiplineeritumaid meie vabaõhu teatri ajaloos. Järgmisel päeval esitatakse A. Adsoni „Toomapäev“,

A. Lauteri lavastusel. Kuigi teos vähe sobiv vabaõhuteatri lavale, ometigi seda vilunud ja leidliku näitejuhi lavastusel võis jälgida huviga etendust. Kahjuks õo muutus võrdlemisi külmaks, milletõttu osa pealtvaatajaid oli sunnitud lahkuma enne lõppu etenduselt. Need kaks suurlavastust märgivad Draamastuudio esimeses etapis viimase kõrguspunkti, sest siitpeale selle sisemine struktuur muutub põhjalikult.

DRAAMASTUUDIO RÄNDTEGEVUSE SUURENEMINE.

Draamastuudio ja Rändteatri liitumise üle läbirääkimised algasid kevadel, ning sügiseks teostus nende liitumine. Rändteater likvideerub. Ühinemise korral mõlema teatri senised välistoetused jäävad alale, või isegi neid suurendatakse. See loob baasi sisukamale ja järjekindlamale lavatööle kui seni. Peale Rändteatri kohustusi Draamastuudio jätkab tegevust ka Tallinnas kohapeale jäävate näitlejate ja teatrikooli õpilastega. Rändtrupp koosseisuga: Ly Lasner, L. Paberit, L. Möttus, E. Tinn, R. Opsola, I. Nolk, K. Otto, (Draamastuudio endised jõud), R. Klein, A. Mägi, M. Möller, (endised Rändteatri jõud), A. Meering (Ugalast), V. Sooserv (Endlast) ja dekoratsioon A. Möldroo (Endlast).

„Mäng surmast ja
armastusest“

Stseen.

Esimene ringreis sel hooajal algab 14. septembril. Repertuaaris on Merežkovski „Paul I“ ja Savoie'i „Sinihabe kaheksas naine.“ Esimese lavastanud Paul Sepp, teise — Paul Pinna. See ringreis suure raudtee piirkonnas kestis 16. oktoobrini. Teine ringreis sama repertuaariga võeti ette kitsaroopalise raudtee piirkonnas 27. okt. kuni 4. novembrini. Kolmas ringreis korraldati suure raudtee piirkonnas 1. — 6. detsembrini, alates Valgast. Repertuaaris H. Vernoni ja Oweni „Mister Vu“.

Rändtrupi rändtegevuse menu on rahuldav. Ka kohapeal teater avaldab tegevust. Tuleb esietendusele Max Mohri „Uuendet paradiis“ I. Nerepi juhatusel. Teos on raskesti mõistetav. Ettekandjateks nooremad jõud, kes — nagu eelpool kõneldud — peavad moodustama kohapeal rändtegevuse baasi. Teosel ei ole menu. Kui juba varemalt ennustati teatrile kadu, siis võimaldab see esinemine uusi etteheiteid, mida ka kasutamata ei jäeta.

Asutakse tahes-tahtmatult olukorra kainele ümberhindamisele. Saadakse aru omist puudustest ja otsitakse teid väljapääsuks. Järgneb rida ümberkorraldusi. Uue jõuna kutsutakse tööle senine „Postimehe“ teatriarvustaja Jaan Pert teatri kunstilisse juhatusse dramaturgina jaanuarist 1929.

Kui juhtides hakkas valitsema nüüd suurem meeleolu kindlus, siis ei või sama öelda tegelaskogu kohta, kes ärahirmutatud viimasel ajal otse etteheitvaist arvustustest ja korduvatest ebaõnnestustest. Kuigi mõningate omavaheliste koosviibimiste järele, kus vastastiku julgustuse teel suudeti tõsta usaldust endi vastu — uuesti pannakse välja kõik, et võita tagasi endine kunstiline tase.

Mizzi Möller — Hulsh.
„Sellega taban seda meest“.

R. Opsola — Crapar
„Mäng surmast ja armastusest“

2. veebruaril 1929 a. esitati Tallinnas Fr. Schilleri tragöödia „SALAKAVALUS JA ARMASTUS“ R. Kleini lavastusel ja M. Möldroo dekoratsioonega. See teos märgib sammu uuendatud Draamastuudios, mis võrdlemisi õnnestas ja mis julgustas tegelasi uuesti edasi tööle, kuigi väljaspoolt suhtuti esialgu ettevaatlikult. Selle puhul R. K. P. „Päevalehes“ kirjutab: „Mängus oli üldiselt tublit hoogu, inimestel temperamenti ja lavaline kompositsioon oli korda läinud“. Võrdlemisi samuti suhtuvad ka teised sõnavõtjad lavastusele, aga ka publik. 7. veebruaril läheb rändtrupp pikemaajalisele ringreisule, mis kestab 2. aprillini. Eeskavas on Gerhard Hauptmanni „Elga“ — draama kuues pildis, ja M. Glasse'i komöödia kolmes vaatuses „Juut, äri ja armastus“ („Potasch ja Perlmutter“). Seekord külastatakse mitte üksi raudtee läheduses olevaid mängukohti, vaid ka sügaval maa sees asuvaid seltsimaju. Ringreis algab Raplast ja lõpp on ette nähtud Mustvees, Avinurmel ja Tudolinnas. Repertuaaris olevatest teostest leiab erilisema tähelepanu „Juut, äri ja armastus“.

1927/29 hooajal saavutatakse kokkulepe Gerd Neggoga, kes ühenduses Draamastuudioga asus lavastama tantsetendusi viimase korraldusel. See märgib erilise momendi „Draamastuudio“ tegevuses. Eelnimetatud 4. ringreisu ajal 3. märtsil esitaski C. Neggo lavale Tallinnas Jaap Kooli 2-vaatusliku pantomiimi „Nõiaring“ tema stuudio ja teatrikooli õpilaste kandel. See tantsetendus leiab tunnustust ja kiitusigi, mis on uueks momendiks Draamastuudio vastu usalduse võitmisel. R. K. P. „Päevalehes“ kirjutab: „Selle pantomiimi lavastusega oli näha küllalt tehtud tööd. Oli distsipliini, ja oli ilusaid gruppe. Meil on sääraseid pantomiime väga vähe lavastatud. Sellepärast võiks ja peaks publik sarnasest ilusast lavapildist huvitatud olema“. A. A. „Vabas Maas“: „Nõiaringis“ ilmnes lavastaja koreograafilise tuuma juhi G. Neggo, dekoraator A. Tuurandi ja kostüümide autori B. Rosenvaldi ja A. Punga õnnelik elurõõmus ja värvihooogne koostöö. Piltline raam üllatavalt uus, haruldaselt kaunis, tantsuline pantomiimiline sisukas, tujuküllane ja alatasa vastsetl vahelduv.

V. Alev

Horace Bouchet

„Mäng surmast ja armastusest“.

24. märtsil tuleb esietendusele linna kohapealse trupi kandel Max Mölleri „Printsess Rukkilill“, muinasjutt 5-es vaatuses, L. Kalmeti lavastusel, B. Rosenvaldi dekoratsioonidega.

18., 19. ja 21. aprillil esineb Draamastuudio Tartus, et saavutada edu ja tunnustust oma tööle siin. Ka seekord Tartu — nagu eelmistelgi aastatel — suhtus etendusile üle ootuste. Üldiselt kinnitas ka seekordne esinemine, et Draamastuudio nimi Tartus heas kuulsuses.

Eeskavas Merežkovski „Paul I“, Vernon ja Oweni „Mister Vu“, mõlemad Rud. Kleini lavastused, ja tantslavastus „Nõiaring“. Täituskki see, mida sooviti.

Peale seda oli Tartu publik võrreldes paremas arvamises Draamastudio olevast seisust ja tööst, kui seda oli Tallinn. Kevadel võeti ette veel viies ringreis maale. See algas 22. mail ja kestis 2. juunini. Repertuaaris A. Dominiki „Varjude sümfonia“, Hilda Gleseri lavastusel.

Lõpptulemusena kevadel näis, et õnnelikult on jõutud üle kõigist ohtudest, mis nähtusid ees hooaja algul. Teatri siseelu kuidagi stabiliseerus. Leiti kontakt maapublikuga. Ka suudeti oma tööle hooaja teisel poolel võita tunnustust nii Tallinnas kui Tartus. Kuid ometigi kevade eel saabus vahejuhtumine, mis ähvardas kujuneda saatuslikuks teatrile. Hooaja siseelu iseloomustuseks võiks tähendada, et suuri pingutusi nõudis endiste studio tegelaste ja uute juuretulnute kokkusulatamine üheks pereks. Mõõduandvateks asjaoludeks olid senine arenemiskäik studio tegelaste-kollektiivis, majanduslikud põhjused ja rändtegevusest tingitud töö iseloom ja

Eduard Tinn

— prokurör.

„Jumala kloun“.

raskused. Nii näiteks kestis üksik ringreis üle kuu, mis — arvestades vagunis elamisega, puuduliku toitmisega ja talvise külmaga — arusaadavalt ei võinud mõjuda meeleolu tõstvalt. Ka eelmise poolaasta ebaõnnestumised Tallinnas aitasid tõsta pahameelt. Niisugusel foonil süvenevad konfliktid. Ilmar Nerep, Draamastudio Ühingu juhatusemehi, sunnib väljalangenuks R. Kleini rändtrupist ühe vahejuhtumise pärast, mis juhtus Tartus „Mister Vu“ etendusel. Rändtrupp, mis osalises vastolus kohapealsete juhtidega, annab vastulöögi: selle juhusega seotakse hulk teisi südamel pakitsevad küsimusi ja nõudmisi, mille lahendamine võimalik polnud kohe ja mille tõttu suurem osa näitlejaid tahab lahkuda Draamastudiost, et moodustada iseseisvat rändteatrit. Siin jõuti siis vastamisi teravusteni. Lepitust püüdlejate jõupingutused andsid ometigi lõpuks tagajärgi ja saavutati kokkulepe, mis järele rändtrupi koosseis jäi endiseks. Selle vahejuhtumise tagajärjeks võiks ometigi pidada Draama-

studio juhtimise uut moodust. See seisab järgmises: rändtrupp kujundab endast ühe teatritegevuse haru, saadab välja ühe esindaja teatrivalitsusse, Tallinna kohalik trupp teise esindaja ja Ühingu juhatus kolmanda. See kolmeliikmeline komisjon moodustab teatrivalitsuse, mis juhib tegelikult teatri kunstilist ja ainelist tegevust. Samal kevadel Draamastuudio juure asub Paul Sepp näitejuhina.

V. SOOSERV
Näitleja.

A. Mägi — Carnot.
„Mäng surmast ja armastusest.“

HOOAEG 1929/30.

Draamastuudio 6-es hooaeg möödub peamiselt rändteatrina. Kohapealne trupp annab lasteetendusi, mis tarvitab kogu tööjõudu ja mille järele nõudmine suur. Eriti rohkesti korraldati etendusi koolidele. Kestub ka koostöö eelmise aasta eeskujul Gerd Neggoga. Esimene aasta tegevuses rändteatrina möödus maateatriolude tundmaõppimisega. Õpiti tundma ka maitset. Ka siin osutus, et eeskätt komöödial on edu. Teater aineliselt aga püsib endiselt rabelevas seisukorras. Missugusi jõupingutusi see peab läbi tegema võrreldes teiste teatritega, iseloomustab 1929. a. kevadel hariduseministeeriumi poolt antud toetuste statistika. Ühe Draamastuudio etenduse kohta möödunud hooajal oli riik maksnud juure ainult Kr. 44.— samal ajal aga iga Estonia etendusele Kr. 315.— Vanemuise etendusele Kr. 346.— ja Töölis-

teatri omale Kr. 256. Siinjuures tegevus rändteatrina on iseenesest kulukam kui esinemine kohapeal. Tulevad juure: sõidu- ja veokulud ning tegelaste päevarahad. Kuid Draamastuudio ometigi neil eeldustel peab oskama püsida elujulisena.

Esimene ringreis algab 7. septembril ja kestub 20. oktoobrini. Selle repertuaaris on R. Rollandi „Mäng surmast ja armastusest“ ning Sturmi ja Färberi komöödia „Sellega taban seda meest“. Tallinnas tuleb esietendusele 6. oktoobril M. Mölleri „Sepp rõõmusmeel“ lasteetendusena L. Kalmeti lavastusena.

Teine ringreis algab 15. novembril ja kestab 15. detsembrini. Repertuaaris Hugo Raudsepa „Mikumärdi“, komöödia 5 vaatuses. Samal ajal kohapealse trupi poolt esitatakse lavale A. Kitzbergi „Kauka Jumal“, koolidele. Ringreisu jaoks proovitakse Max Reimanni ja Otto Schvartzi „Hüpe abiellu“, komöödia 3 vaatuses.

Voldemar Alev — Anri

„Kuulsuse müüjad“.

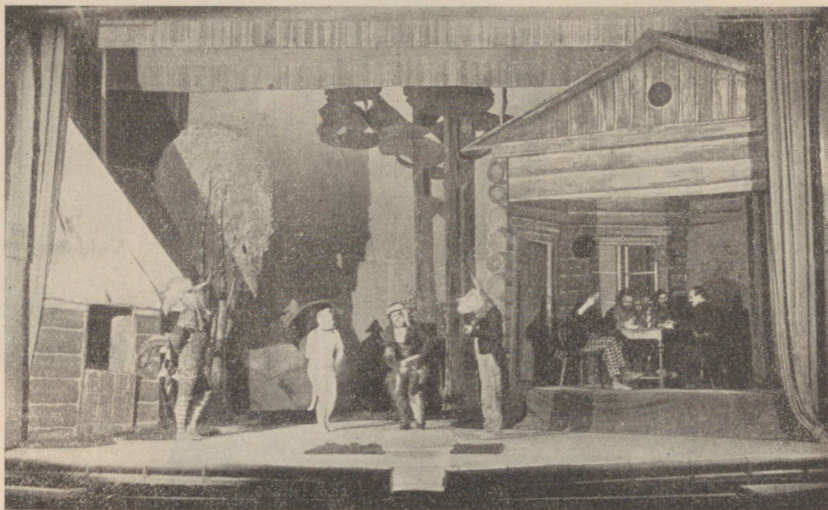
Erilise menu osaliseks kujuneb aga H. Raudsepa „Mikumärdi“ linnades ja maal. See edu oli isegi selliselt suur üldiselt, et tuli kordusele hiljem samades mängukohades. Suurlinnades tekib avalik ja terav poleemika selle teose üle, et kas „Mikumärdi“ on vaatamiskõlblik või siis otse eeskujulikult aktuaalne kaasaegne komöödia. Üsikuid sõnavõtjaid teeb vaid etteheiteid teosele ja autorile. Kuid menu publiku juures on vastupidine, selliselt suur, et kummutas ja sundis vaikima teose alahindajaid. Esikord meie teatrielus publiku ja enamiku arvustuse otsused on risti vastupidised. Ja esikord publik tühistab nii suurejooneliselt teisiti hindajate teoreetikute otsustused ühe lavastuse üle meie teatriaaloos. „Mikumärdit“ mängiti selle hooaja kestes 86 korda väljamüüdud majale, milline nähe jällegi esmakordne meie teatrikunsti ajaloos. Tänatud just „Mikumärdile“ Draamastuudio aineline külg osutub sel hooajal paremaks, kui kunagi varem.

Kohapealne trupp tegutseb, saates hooga välja lasteetendusi. L. Kalmeti näite-

juhatusel tuuakse lavale H. Mölleri „Hans tahmanägu“, Heino Vaksi „Tuutulinna moosekandid“, Max Mölleri „Päikesesilm“ — viimane Paul Sepa lavastusel. Ka Gerd Neggo esitas sel hooajal lavale uue tantsulavastuse: „Õudne külaline“, pantomiim 4 pildis.

Hooaja viimane ringreis H. Sturmi ja F. Jakobstetteri 3-vaatusliku komöödiaga „Hurra, toonekurg tuli“ võetakse ette Virumaad mööda. Ent selle hooaja suursündmuseks on ja jääb Hugo Raudsepa „Mikumärdi“, mis tõttu kogu seda hooaega võib nimetada „Mikumärdi“ hooajaks Draamastudio ajaloos. Vaevalt ühegi meie teise lavateose puhul on kirjutatud selliselt palju ja avaldatud risti vastukäivaid otsuseid. Ja nagu eeltähendatud, ükski meie teine oma lavateos pole püsinud selliselt palju kordi laval täissaalide ees ühtesoodu.

Kui varematel aegadel Draamastudio tekitas helevust pealinna teatrielus, siis viimastel aastatel on ta tulemusrikkalt suuninud osa omast jõust maale.

H. Vaksi „Tuutulinna moosekandid“.
Lavastus: L. Kalmet

Maa tervitab rõõmuga ja mäletab tänuga rändtrupi etendusi. Osutub, et maa publik suudab veel täie andumusega nautida teatrietendusi. Rändtrupi etenduste kaudu osaltki õnnestub maal saada osa linna kultuurist ja kultuurtoodetest üldse, mille jaoks antakse välja meil suuri riiklikke summe. Kuidas maa suhtub rändtrupi tegevusele, olgu toodud mõningaid väljavõtteid kohalikest ajalehist. „Virumaa Teataja“ 12. X. 29.: „Peab kõigepealt ära märkima, et need toetussummad, mis riigi poolt rändtrupile määratud selle ülesannete teostamiseks, pole maha visatud raha, pole surnud summad, kuna seeläbi ka provintslastel võimalust on teatrikultuurist saada osa, oma kultuurilisi huve rahuldada“.

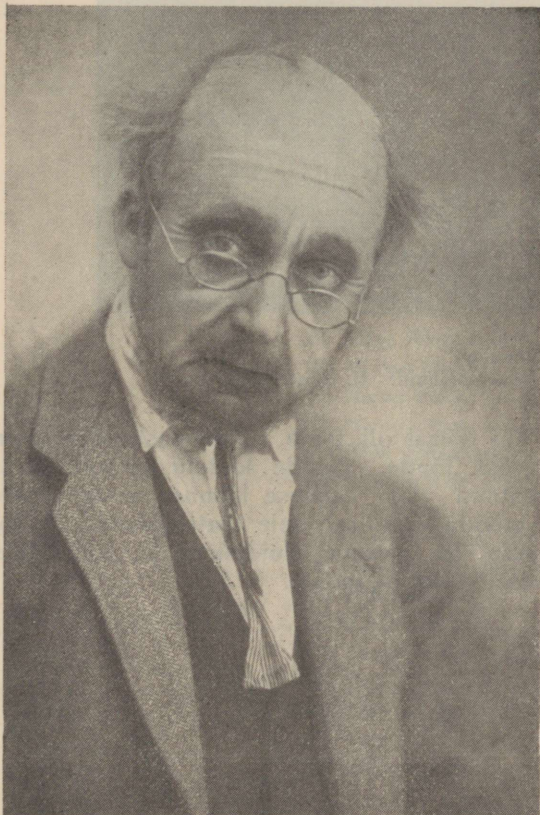
„Helme-Tõrva Elu“ 28. IX. 29.: „Draamastudio rändteater on tõsine maateater, mis kaugematesse kodumaa nurkadesse kannab head kunsti. Meie seisukohalt tuleb tõesti nõuda, et need härrad, kes seisavad kraanide juures, kus meie teatrid „schvunki“ saavad, rohkem võimalusi annaks kaugemaise nurkadesse tõsist kunsti tuua“.

„Virulane“ 2. X. 28.: „Peab õigusega tähendama, et nimetatud teater suure tänurikka ülesande oma peale on võtnud, võimaldades nautida puhast kunsti taotlevat mängu laialistele ringkondadele“.

„Alutaguse Teataja“ 19. X. 29.: „Teisipäeval ja kolmapäeval oli etendusile tulnud inimesi isegi kaugeist küladest. Ja oli tulnud neid, kellel näitekunst muide nii lähe-

dal ei seisagi. Rohke osavõtt polnud mitte ainult Jõhvis, vaid ka Kohtla-Järvel ja teistel etendustel“. Meil ei jää muud üle, kui öelda, et see kõik kviteerib, et seesugused ringreisu etendused on maale, kus avaliku elu piir muidugi nii kitsas, möödapääsematud. Korraldagu neid rännakuid ükskõik missugune teatriorganisatsioon. Maal on täielik õigus nõuda, et keskkohast selleks raha antaks, kus tarvis“.

Oleme jõudnud linnulennul läbi Draamastuudio kümneaastasest tegevusest. Oleme märkinud rea fakte, olles sunnitud hoiduma üksikasjalikust käsitlusest, et ülevaade ei tõuseks üle lubatud raamide. Draamastuudio esimesed kümme aastat märgivad laialdasi ja innukaid otsimisi meie lavakunstis. Meie näeme, kuis nagu juhuslikke etappe mööda kasvab ning valmib juure uus teater; kuidas oludega võideldes, sisemiselt mässutsedes, surres ja võites koostub lava^aeglaste kollektiiv, näite-trupp juhtidega.

LEO KALMET

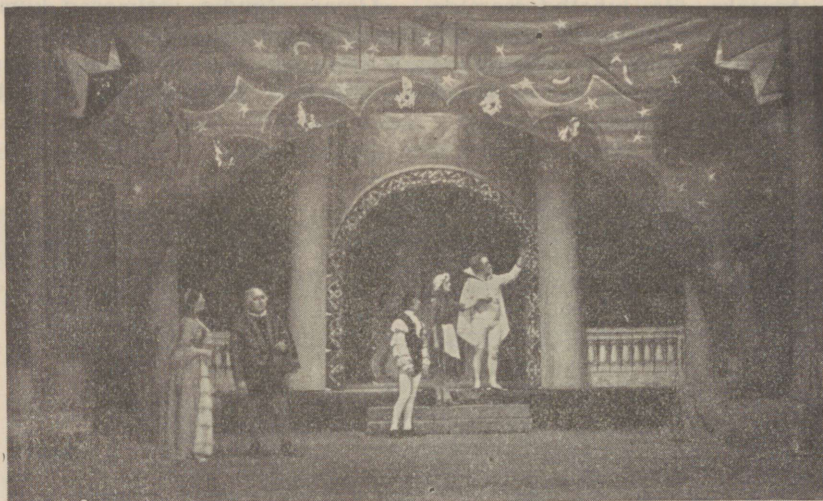
Bubus —

„Õpetaja Bubus“

Selle aja kestes on saabunud harva õnnehetki. Isiklikult on elatud puudustes. Kunstiliselt vaid üksikutel kõrguspunktidel on suudetud rahuldada kõiki. See kümme aastat on olnud enesele elumõtte, töömõtte, väljendusteede, enese jõukatsumise ja siis oma võimetele tunnustuse kättevõitmise teeks. Ja kui säärane, ei võinudki ta olla teisiti, kui seda olnud. Naiivne soov endast anda teistele, fantaseeritud usaldus enda võimete vastu ja lõpuks nooruslik usk ka enda missiooni — need on kandnud edasi siin inimesi aastast aastasse. Ja Draamastuudio kümneaastase tegevuse tagasivaatel, mil jõutud stabiilse teatrini, meie kolmanda suurteatrini, aga ka juba kunstivõimsa ansamblini — viimase asjaolu tõttu tohiks olla tasutud kõik see, mis jäänud tasumata seni.

Mida on Draamastuudio annud uut meie üldises teatriarengus? Siin on mär-

kida mitut momenti. Draamastuudioga esikord meie lava ajalukku pääseb teatri-
 studio mõiste. Siin taotletakse teadlikult ja järjekindlalt ansamblteatrit. Siin
 lavastatakse esialgu vaid stiilseid, kunstiliselt arvestatavaid teoseid. Draamastudio
 kümme aastat — on lehekülg meie teatriajaloos ekspressionistliku teatrina, loomu-
 likult eranditega. See teatristiil, mis valitsenud Draamastudio kümne esimese
 aasta töös, erineb täiesti meie teistest teatritest. Enne kõike siin tegutsesid ja ilmes-

„Tahmanägu“

Lavastus: L. Kalmet. Dekoratsioonid: B. Rosenvald.

tasid tööd teised isikud. Aga ka nende töö ideaal oli teine. Draamastudio teatri-
 kool on annud meie lavadele rea kandvaid jõude. Nende loetelu on toodud ära
 eelpool. Draamastudio teatrina on saatnud välja esimese kümne aasta kestes
 mitukümmend lavastust, milledest ei saa mööda vaikides meie teatriajaloos. Ja mis
 selle töö väärilise tasuna — Draamastudio on praegu elujõuline ja kunstiliselt
 arvestatav näitetrupp, mis praegu kunstiliselt tõusval joonel.

DRAAMASTÜUDIO TEATRI
NÄITLEJAD 1924—1930.

- 1) Alev Voldemar 1927—1930
- 2) Aloe Otto 1924—1930
- 3) Engelberg Ally 1924—1930
- 4) Engelberg Rudolf 1924—1928†
- 5) Grostal Arnold 1926—1930
- 6) Himbeck Adolf 1926—1930
- 7) Ilves-Seves Anton 1927—1930
- 8) Kalmet Leo 1924—1930
- 9) Klein Rudolf 1928—1930
- 10) Lasner-Moor Ly 1924—1930
- 11) Lauter Ants 1926—1927
- 12) Leis Hilda 1926—1930
- 13) Liiv Salme 1929—1929
- 14) Meering Alfred 1928—1929
- 15) Moor Felix 1924—1926
- 16) Mõttus Leida 1924—1930
- 17) Mägi Aleksander 1928—1930
- 18) Möller Mizzi 1928—1930
- 19) Nerep Helmi 1927—1930
- 20) Nerep Ilmar 1924—1930
- 21) Nolk Johannes 1924—1929
- 22) Opsola Ralf 1925—1930
- 23) Otto Karl 1924—1928
- 24) Paberit Linda 1926—1929
- 25) Peetman Therese 1924—1927
- 26) Põldroos Fritz 1924—1928
- 27) Roman Adele 1924—1930
- 28) Sooserv Valter 1928—1929
- 29) Sunne August 1928—1928
- 30) Tikkand Juta 1924—1927
- 31) Tinn Eduard 1927—1930
- 32) Vaarman Els 1927—1930

Draamastuudio juhtivad

Aastal		Ühingu juhatus		Teatrikooli juhataja	Teatri valit-
Järjek №	Hooaeg	Esimees	Liikmed		Esimees (üldjuht)
1	1920-21	Paul Sepp	T. Mutso J. Mülberg V. Tomingas H. Vellner	Paul Sepp	
2	1921-22	Bernhard Linde	H. Anto A. Lauter V. Mettus H. Vellner	Paul Sepp kuni 15. IV. 22. Voldemar Mettus alates 15. IV. 22.	
3	1922-23	Hugo Reiman	R. Engelberg M. Lepp-Utuste L. Reiman E. Nerep	Voldemar Mettus kuni 15. I. 23. Hugo Reiman alates 15. I. 23.	
4	1923-24	Paul Sepp	O. Aloe M. Lepp-Utuste L. Reiman E. Nerep	Hugo Reiman kuni 31. XII. 23. Hanno Kompus alates 1. I. 24.	
5	1924-25	Paul Sepp	O. Aloe M. Lepp-Utuste L. Reiman E. Nerep	Hugo Reiman	Otto Aloe
6	1925-26	Paul Sepp	O. Aloe M. Lepp-Utuste L. Reiman E. Nerep	Hugo Reiman	Otto Aloe
7	1926-27	Paul Sepp	O. Aloe M. Lepp-Utuste L. Reiman E. Nerep	Hugo Reiman	Otto Aloe kuni 8. IV. 27. Leo Kalmet alates 8. IV. 27.
8	1927-28	Eugen Maddisson	O. Angelus J. Kaiv A. Lepp E. Nerep	Leo Kalmet	Leo Kalmet
9	1928-29	Eugen Maddisson	O. Angelus J. Kaiv A. Lepp E. Nerep	Leo Kalmet	Leo Kalmet
10	1929-30	Eugen Maddisson	O. Angelus J. Kaiv A. Lepp E. Nerep	Leo Kalmet	Leo Kalmet

tegelased 1920 — 1930.

sus (Juhatus)		Näitejuhid	Dekoraatorid	M ä r k u s e d
Liikmed				
				17. veebr. 1921. võtab Draamastuudio Ühing P. Sepa Stuudio üle.
				Teatrikooli I. lend
F. Põldroos E. Nerep	R. Engelberg F. Põldroos	R. Vunderlich R. Vasard-Hammer		
R. Engelberg E. Nerep	R. Engelberg F. Põldroos P. Sepp	H. Olvi R. Vunderlich A. Tuurand		
R. Engelberg E. Nerep, kuni 8. IV. 27. F. Põldroos, K. Otto alates 8. IV, 27.	R. Engelberg A. Lauter F. Põldroos H. Gleser K. Otto	A. Tuurand R. Nyman H. Olvi		Teatrivalitsus muudetakse igal aastal ümbervalitavaks.
K. Otto F. Põldroos	F. Põldroos, K. Otto A. Lauter P. Sepp L. Kalmet E. Nerep	H. Olvi A. Tuurand		Vabaõhuetenduste korraldamine.
K. Otto E. Tinn A. Lepp	P. Sepp, P. Pinna G. Neggo R. Klein L. Kalmet E. Nerep	A. Möldroo B. Rosenvald		Viimaseid L. Ü. Rändteatri tegelasi tulevad Draamastuudiosse üle.
A. Lepp A. Mägi	P. Sepp L. Kalmet G. Neggo R. Klein	A. Möldroo B. Rosenvald		

A

7495

i 37777877